

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ І ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ

ЄВРОПЕЙСЬКА КРЕДИТНО-ТРАНСФЕРНА СИСТЕМА

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПАКЕТ

освітній ступінь	<u>бакалавр</u>
галузь знань	<u>03 Гуманітарні науки</u>
спеціальність	<u>032 Історія та археологія</u>

ЗМІСТ

- 1. Загальна інформація про факультет та випускову кафедру**
- 2. Опис освітньої програми спеціальності**
- 3. Інформація про окремі компоненти освітньої програми**

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ФАКУЛЬТЕТ ТА ВИПУСКОВУ КАФЕДРУ

1.1. Інформація про факультет

Назва: Факультет української філології та соціальних наук

Адреса: м. Ізмаїл, проспект Миру, 9, каб. 304

Телефон деканату: (04841) 5-36-60

Веб-сторінка факультету: <http://idgu.edu.ua/fufisn>

Електронна пошта: idgu.fufsn@gmail.com

Декан факультету: Чорна Ліана Володимирівна - кандидат історичних наук, доцент.

1.2. Інформація про кафедру

Назва: Кафедра української і всесвітньої історії та культури

Адреса: м. Ізмаїл, проспект Миру, 9, ауд. 305

Телефон кафедри: (04841) 5-58-47

Веб-сторінка кафедри: <http://idgu.edu.ua/fufisn>

Електронна пошта: kafist.idgu@gmail.com

Завідувач кафедри: Церковна Віра Георгіївна – кандидат історичних наук, доцент.

Перелік освітніх програм спеціальності:

- Історія та археологія: історія. Охорона історико-культурної спадщини;
- Історія та археологія: історія. Європейські студії (зі знанням англійської мови)

2. ОПИС ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

2.1. Профіль освітньої програми

1 – Загальна інформація	
Повна назва вищого навчального закладу та структурного підрозділу	Ізмаїльський державний гуманітарний університет, факультет української філології та соціальних наук, кафедра української і всесвітньої історії та культури
Ступінь вищої освіти та назва кваліфікації мовою оригіналу	Бакалавр Кваліфікація: бакалавр історії та археології за спеціалізацією «Історія. Охорона історико-культурної спадщини»
Офіційна назва освітньої програми	Освітньо-професійна програма першого рівня вищої освіти «Історія та археологія: історія. Охорона історико-культурної спадщини»
Тип диплому та обсяг освітньої програми	Диплом бакалавра, одиничний, 240 кредитів ЄКТС, термін навчання – 3 роки 10 місяців
Наявність акредитації	Первинна акредитація планується у 2022 р.
Цикл/рівень	НРК України – 7 рівень, FQ-EHEA – перший цикл, EQF-LLL – 6 рівень
Передумови	Наявність повної загальної середньої освіти (освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста, освітнього ступеня бакалавра)
Мова(и) викладання	Українська
Термін дії освітньої програми	01.07.2022
Інтернет-адреса постійного розміщення опису освітньої програми	http://idgu.edu.ua/ects
2 – Мета освітньої програми	
Метою освітньої програми є оволодіння фундаментальними знаннями про національну і всесвітню історію, ключовими теоретико-методологічними засадами і методами вивчення та інтерпретації історичного минулого, формування здатностей застосовувати набуті знання для збереження та використання культурного спадку, вирішення актуальних проблем сьогодення, вироблення навичок виявлення, опрацювання та інтерпретації об'єктів матеріальної та нематеріальної культурної спадщини.	
3 – Характеристика освітньої програми	
Предметна область (галузь знань, спеціальність, спеціалізація)	Гуманітарні науки / Історія та археологія / Історія, охорона історико-культурної спадщини
Орієнтація освітньої програми	Освітньо-професійна, орієнтація на знання та розуміння історичного процесу з акцентом на вивченні історії України та європейської цивілізації, а також основ збереження й охорони історико-культурної спадщини.
Основний фокус	Загальна вища освіта в галузі гуманітарних наук, спеціальності

освітньої програми та спеціалізації	«Історія та археологія». Ключові слова: система знань про історичне минуле України та людства, причино-наслідковий зв'язок історичних подій і процесів, тенденції історичного поступу та закономірності функціонування людського суспільства, історико-культурна спадщина.
Особливості програми	Програма містить теоретичну і практичну складові, базується на сучасних підходах у вивченні історичного процесу. Здобувач вищої освіти має можливість отримати знання з основ пам'яткознавства, музеєзнавства та архівознавства, етнології та історичного краєзнавства, правових засад та державного управління сферою охорони історико-культурної спадщини, прослухавши блок вибіркових дисциплін освітньої програми «Історія та археологія: історія. Охорона історико-культурної спадщини».
4 – Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання	
Придатність до працевлаштування	Бакалавр історії та археології може займати первинні посади згідно з Національним класифікатором України «Класифікатор професій» ДК 003:2010: 2443.2 – історик, історик (економіка), історик (політика), історик (суспільні відносини), консультант з питань історії; 2431.2 – архівіст, експерт з комплектування музейного та виставочного фонду, зберігач експонатів, зберігач фондів; 2441.1 – антрополог; 2442.2 – археограф, археолог, етнолог, палеограф; 2320 – вчитель-стажист середнього навчально-виховного закладу.
Подальше навчання	Особа, яка здобула вищу освіту першого (бакалаврського) рівня, має право продовжити навчання за другим (магістерським) рівнем.
5 – Викладання та оцінювання	
Викладання та навчання	Студентоцентроване навчання; персоналізований підхід до кожного студента; зорієнтованість на вирішенні індивідуальної навчальної проблеми. Організаційні форми: лекції, семінари, індивідуальні заняття, самостійна робота, практична робота.
Оцінювання	Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за чотирибальною шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно), 2-рівневою шкалою (зараховано / не зараховано), 100-бальною шкалою. Форми контролю: поточний, проміжний (модульний), підсумковий (семестровий), захист практик, атестаційний екзамен, кваліфікаційна робота.
6 – Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі історії та археології або у процесі навчання, здійснювати аналіз історичних явищ і подій, що передбачає застосування теорій та методів історичної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу. ЗК 2. Здатність робити смислові узагальнення та висновки, виявляти в інформаційних даних і концептах хибні й вразливі місця, суперечності та неповноту аргументації.

	<p>ЗК 3. Готовність до пізнання нового і неперервного навчання, до опанування нових знань та стратегій/способів мислення.</p> <p>ЗК 4. Здатність раціонально організувати власну діяльність та ефективно використовувати час.</p> <p>ЗК 5. Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>ЗК 6. Здатність відрізнити суб'єктивні, спонтанні складові суджень від об'єктивних і аргументованих, вміти надавати перевагу останнім.</p> <p>ЗК 7. Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях, використовувати ввічливі форми звернення до опонента, концентруватися на значущих складових судження, не переходячи на особистості.</p> <p>ЗК 8. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, навички публічного мовлення, здатність ясно та виразно висловлюватися в процесі комунікації.</p> <p>ЗК 9. Здатність використовувати знання англійської мови в освітній діяльності.</p> <p>ЗК 10. Навички написання аналітичних і публіцистичних гуманітарних текстів, реферування, створення систематизованих оглядів спеціальної літератури. Дотримання стандартів академічного оформлення тексту.</p> <p>ЗК 11. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.</p> <p>ЗК 12. Увага і толерантність до іншої (й інакшої) думки, здатність аналізувати її зміст та структуру в процесі спілкування та адекватно на неї реагувати.</p> <p>ЗК 13. Здатність працювати в колективі та самостійно, виявляти ініціативу, уникати некритичного слідування авторитетам.</p> <p>ЗК 14. Здатність життєво й фахово реалізовувати себе на основі ціннісно-світоглядних надбань людства (зокрема сприйняття людини не як засобу, а як цілі й цінності), що нерозривно поєднана з навичками критичного мислення, опануванням і обстоюванням громадянських чеснот і прав, соціальною відповідальністю, а також патріотичним піклуванням про продуктивний розвиток держави і суспільства.</p> <p>ЗК 15. Здатність розуміти світоглядні, правові, соціальні, економічні, культурно-історичні, духовно-моральні питання, що виходять за межі фахової спеціалізації, завдяки чому відповідально й ефективно діяти в різних суспільних контекстах, сприяючи позитивному розв'язанню нагальних проблем.</p>
<p>Фахові компетентності спеціальності (ФК)</p>	<p>ФК 1. Здатність володіти знаннями, орієнтуватися в методології вивчення світової та вітчизняної історії від давніх цивілізацій до сучасності.</p> <p>ФК 2. Критичне усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами у минулому та сучасності.</p> <p>ФК 3. Критичне усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та у різних контекстах.</p> <p>ФК 4. Розуміння соціальних функцій історика, можливостей використання історії та зловживання історією.</p> <p>ФК 5. Здатність опрацювання наукових та інформаційних джерел</p>

	<p>й використання інформаційно-пошукових інструментів, таких як: бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи та посилання на електронні ресурси.</p> <p>ФК 6. Здатність виявляти і опрацьовувати належним чином джерела інформації (бібліографії, документи, етнографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.) для реалізації науково-дослідних проектів.</p> <p>ФК 7. Здатність використовувати різноманітні методи виявлення та опрацювання історичних і археологічних джерел, зокрема, інструментарій спеціальних історичних дисциплін, новітні комп'ютерні технології для пошуку та обробки історичних або пов'язаних із ними даних.</p> <p>ФК 8. Фахові знання та професійні навички роботи з виявлення, опрацювання та охорони матеріальної і нематеріальної культурної спадщини.</p> <p>ФК 9. Усвідомлення особливостей розвитку людства у дописемний період його історії та володіння базовими принципами і навичками дослідження даного періоду на емпіричному й теоретичному рівнях.</p> <p>ФК 10. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання з гуманітарних дисциплін, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.</p> <p>ФК 11. Вміння коментувати, анотувати або редагувати тексти і документи відповідно до певних критеріїв; представити результати наукових досліджень в друкованій формі, проводити їх презентацію.</p> <p>ФК 12. Знання і володіння на фаховому рівні методами викладання історії та суміжних дисциплін у закладах освіти різних типів.</p> <p>ФК 13. Здатність здійснювати відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів.</p> <p>ФК 14. Знання правил археографічної, архівної та музейної роботи, принципів експонування артефактів і підготовки тематико-експозиційного плану.</p> <p>ФК 15. Здатність розвивати соціальне усвідомлення ролі історико-культурної спадщини.</p> <p>ФК 16. Здатність провадити інноваційну діяльність в пам'яткоохоронній діяльності</p>
7 – Програмні результати навчання	
Знання та розуміння	<p>ПРН 1. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, категоріальний апарат з історії та археології.</p> <p>ПРН 2. Запам'ятовувати та відтворювати найважливіші факти, події та процеси історичного минулого українського народу і людства загалом.</p> <p>ПРН 3. Відтворювати наукову хронологію, періодизацію і характеристики основних етапів вітчизняної та всесвітньої історії.</p> <p>ПРН 4. Інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел (археологічні артефакти, архівні документи, усні свідчення, музейні експонати, періодика, наукові праці тощо).</p>

	<p>ПРН 5. Визначати основні тенденції історичного розвитку в конкретні історичні періоди.</p> <p>ПРН 6. Володіти достатніми знаннями в галузях, пов'язаних з організацією збереження, інтерпретації та використання історико-культурної спадщини.</p> <p>ПРН 7. Аналізувати відмінності в історіографічних поглядах різних періодів та у різних контекстах.</p> <p>ПРН 8. Аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.</p>
<p>Застосування знань та розуміння</p>	<p>ПРН 9. З'ясовувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них.</p> <p>ПРН 10. Знаходити необхідний фактичний матеріал для конкретного історичного дослідження.</p> <p>ПРН 11. Обґрунтовувати вибір методики опрацювання речових джерел і текстів.</p> <p>ПРН 12. Організувати практичне вирішення проблем історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.</p> <p>ПРН 13. Визначати взаємозалежності глобалізаційних процесів і міжнародних та міжетнічних відносин.</p> <p>ПРН 14. Досліджувати життя та діяльність конкретних людей у контексті їхньої історичної доби.</p> <p>ПРН 15. Розглядати проблему дослідження з використанням відповідних джерел і бібліографії, аналізуючи та надаючи критичну і розповідну форму отриманим знанням.</p> <p>ПРН 16. Інтегрувати досягнення інших гуманітарних наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.</p> <p>ПРН 17. Пояснювати значення культурного спадку для розвитку людства в цілому та окремих спільнот.</p> <p>ПРН 18. Робити висновки про результати діяльності осіб, спільнот та структур у конкретні історичні епохи.</p> <p>ПРН 19. Порівнювати здобутки наукових шкіл при вирішенні актуальних проблем історії та археології.</p> <p>ПРН 20. Пояснювати важливість демократичних цінностей, вироблених у процесі історичного розвитку.</p> <p>ПРН 21. Здійснювати освітній процес з урахуванням сучасної соціокультурної ситуації і рівня розвитку особистості, володіти сучасними методами викладання історії в умовах формування нової парадигми середньої та вищої школи.</p> <p>ПРН 22. Використовувати знання спеціальних історичних дисциплін, археології, культурної антропології та етнології для ґрунтовного вивчення розвитку цивілізації від її зародження до сучасного стану.</p>
<p>Комунікація</p>	<p>ПРН 23. Демонструвати навички професійного спілкування з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі.</p> <p>ПРН 24. Встановлювати ефективну комунікацію з представниками різноманітних субкультур.</p> <p>ПРН 25. Дотримуватись концепції міжнародного та міжкультурного діалогу в Україні.</p>

Автономія і відповідальність	<p>ПРН 26. Відповідати сучасним вимогам до організації навчального процесу, вміти самостійно організувати освітній процес в закладах освіти.</p> <p>ПРН 27. Самостійно формулювати предмет, мету та завдання наукового дослідження, використовувати загальнонаукові та спеціальні методи історичного дослідження в науково-дослідній діяльності.</p> <p>ПРН 28. Демонструвати самостійність і відповідальність при виконанні функціональних обов'язків.</p>
8 – Ресурсне забезпечення реалізації програми	
Кадрове забезпечення	<p>Проведення лекцій з навчальних дисциплін науково-педагогічними працівниками, які мають науковий ступінь та/або вчене звання, складає понад 50% від загальної кількості годин (які мають науковий ступінь доктора наук або вчене звання професора – понад 10%); науково-педагогічних працівників, які є визнаними професіоналами з досвідом практичної роботи за фахом – понад 10%</p>
Матеріально-технічне забезпечення	<p>Забезпеченість аудиторним фондом, комп'ютерними робочими місцями, лабораторіями, необхідними для виконання навчальних планів; мінімальний відсоток кількості аудиторій з мультимедійним обладнанням відповідає Ліцензійним умовам провадження освітньої діяльності. Наявність соціально-побутової інфраструктури: бібліотеки, у тому числі читального залу; пунктів харчування актового залу; спортивного залу; спортивних майданчиків; медичного пункту. Забезпеченість здобувачів вищої освіти гуртожитком – 100%</p>
Інформаційне та навчально-методичне забезпечення	<p>Інформаційне забезпечення: бібліотечний ресурс (фахова література, вітчизняні та закордонні фахові періодичні видання, в тому числі в електронному вигляді), електронний репозитарій, доступ до баз даних періодичних наукових видань, наявність веб-сайту ІДГУ, наявність електронного ресурсу Google Suite for Education. Навчально-методичне забезпечення: опис освітньої програми, початковий план, робочий навчальний план, робочі програми, комплекси навчально-методичного забезпечення, навчальні матеріали з кожної дисципліни навчального плану, програми практичної підготовки, робочі програм практик, методичні матеріали для проведення атестації здобувачів</p>
9 – Академічна мобільність	
Національна кредитна мобільність	<p>Підвищення кваліфікації (стажування) науково-педагогічних працівників у вітчизняних ВНЗ</p>
Міжнародна кредитна мобільність	<p>Universitatea Dunarea de Jos (Галац, Румунія) – угоди щодо семестрового академічного обміну, проведення спільного (паралельного) навчання і видачі дипломів, стажування науково-педагогічних працівників</p>
Навчання іноземних здобувачів вищої освіти	<p>Наявна можливість для фізичних осіб</p>

2.2. Перелік компонентів ОП

Код н/д	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, курсові роботи, практики, кваліфікаційна робота)	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю
Обов'язкові компоненти ОП			
ОК 1.	Філософія	4	екзамен
ОК 2.	Англійська мова	9	екзамен, залік
ОК 3.	Українська мова	6	залік
ОК 4.	Вступ до спеціальності з основами наукових досліджень	4	залік
ОК 5.	Історія України та української культури	15	екзамен, залік
ОК 6.	Історія античної цивілізації	5	екзамен
ОК 7.	Історія західної цивілізації	14	екзамен
ОК 8.	Новітня історія країн Західної Європи	8	екзамен, залік
ОК 9.	Історія країн Центрально-Східної Європи	10	екзамен, залік
ОК 10.	Історія первісного суспільства	4	екзамен
ОК 11.	Історичне джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни	4	залік
ОК 12.	Археологія	5	екзамен
ОК 13.	Українська та зарубіжна історіографія	4	екзамен
ОК 14.	Основи педагогіки та психології	4	екзамен
ОК 15.	Методика викладання історії	4	екзамен
ОК 16.	Навчальна практика (музейна)	3	захист
ОК 17.	Навчальна практика (археологічна, архівна)	6	захист
ОК 18.	Виробнича практика (етнографічна)	6	захист
ОК 19.	Виробнича практика (дослідницька, педагогічна)	9	захист
ОК 20.	Підготовка кваліфікаційної роботи	6	захист
ОК 21.	Курсова робота з історії України	1	захист
ОК 22.	Курсова робота з всесвітньої історії	1	захист
Загальний обсяг обов'язкових компонентів:		132	
Вибіркові компоненти ОП			
<i>Вибірковий блок 1 (вибір факультету)</i>			
ВБ 1.1.	Основи пам'яткознавства	6	екзамен, залік
ВБ 1.2.	Музеєзнавство	5	екзамен
ВБ 1.3.	Архівознавство	4	екзамен
ВБ 1.4.	Історичне краєзнавство	4	залік
ВБ 1.5.	Етнологія	4	екзамен
ВБ 1.6.	Історико-культурна спадщина України	5	екзамен
ВБ 1.7.	Історія мистецтва	8	екзамен
ВБ 1.8.	Національні культові споруди України	3	залік
ВБ 1.9.	Правові засади та державне управління сферою охорони історико-культурної спадщини	4	залік
ВБ 1.10.	Пам'ятки містобудування та архітектури в Україні	4	залік
ВБ 1.11.	Курсова робота з охорони історико-культурної спадщини	1	захист

<i>Вибірковий блок 2 (вільний вибір студента)*</i>			
ВБ 2.1.	Перелік дисциплін загальної підготовки	12	заліки
ВБ 2.2.	Перелік дисциплін професійної підготовки	24	заліки
ВБ 2.3.	Сертифікована програма / Перелік дисциплін вільного вибору	24	заліки
Загальний обсяг вибіркових компонентів:		108	
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ		240	

2.3. Форма атестації здобувачів вищої освіти

Атестація випускників освітньої програми «Історія та археологія: історія. Охорона історико-культурної спадщини» проводиться у формі: 1) атестаційного екзамену з історії з методикою викладання; 2) атестаційного екзамену з охорони історико-культурної спадщини; 3) публічного захисту кваліфікаційної роботи. Атестація завершується видачею документу встановленого зразка про присудження йому ступеня бакалавра із присвоєнням кваліфікації: Бакалавр історії та археології за спеціалізацією «Історія. Охорона історико-культурної спадщини».

---

* Переліки дисциплін вільного вибору студентів щорічно затверджуються рішеннями вчених рад університету та факультетів і розміщуються на офіційному веб-сайті університету. Студенти можуть обрати сертифіковану програму з переліку, затвердженого рішенням вченої ради університету (обсяг – 24 кредити ЄКТС), та опанувати додаткові фахові компетентності.

3. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОКРЕМІ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Обов'язкові компоненти ОП

Філософія

1. КОД: ОК 1

2. РІК НАВЧАННЯ: перший

3. СЕМЕСТР: 2

4. ЛЕКТОР: доц. Запорожченко О. В.

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
- Здатність робити смислові узагальнення та висновки, виявляти в інформаційних даних і концептах хиби й вразливі місця, суперечності та неповноту аргументації.
- Готовність до пізнання нового і неперервного навчання, до опанування нових знань та стратегій/способів мислення.
- Здатність бути критичним і самокритичним.
- Здатність відрізнити суб'єктивні, спонтанні складові суджень від об'єктивних і аргументованих, вміти надавати перевагу останнім.
- Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях, використовувати ввічливі форми звернення до опонента, концентруватися на значущих складових судження, не переходячи на особистості.
- Увага і толерантність до іншої (й інакшої) думки, здатність аналізувати її зміст та структуру в процесі спілкування та адекватно на неї реагувати.
- Здатність життєво й фахово реалізовувати себе на основі ціннісно-світоглядних надбань людства (зокрема сприйняття людини не як засобу, а як цілі й цінності), що нерозривно поєднана з навичками критичного мислення, опануванням і обстоюванням громадянських чеснот і прав, соціальною відповідальністю, а також патріотичним піклуванням про продуктивний розвиток держави і суспільства.
- Здатність розуміти світоглядні, правові, соціальні, економічні, культурно-історичні, духовно-моральні питання, що виходять за межі фахової спеціалізації, завдяки чому відповідально й ефективно діяти в різних суспільних контекстах, сприяючи позитивному розв'язанню нагальних проблем.

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Інтегрувати досягнення інших гуманітарних наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.
- Демонструвати навички професійного спілкування з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: -

8. ЗМІСТ КУРСУ:

Філософія як форма суспільної свідомості. Структура, предмет і функції філософії. Стародавня філософія як зародок і колыска всіх наступних типів філософії. Основні філософські поняття античної філософії. Нові умови розвитку філософії. Від політеїзму до монотеїзму. Релігійний характер філософських пошуків. Філософія епохи Відродження. Представники європейської філософії Нового часу. Соціальні та антропологічні ідеї Нового часу та філософія Просвітництва. Загальна характеристика німецької класичної філософії, її представники. Марксистська філософія. Антропологічні напрямки в західній філософії. Проблема несвідомого та ірраціонального. Філософія людського існування (екзистенціалізм). Еволюція релігійної філософії. Сцієнтистські напрямки. Позитивізм та його різновиди. Структуралізм та модернізм в сучасній філософії. Філософська думка Київської Русі. Києво-Могилянська академія як осередок розвитку філософії в Україні. Проблема людини у філософських роздумах Г.Сковороди. Проблема звільнення людини і нації у творах мислителів Кирило-Мефодіївського братства. Розробка антропологічного принципу та ідея суспільного прогресу у творчості

Франка, Драгоманова, Грушевського та ін. Подальший розвиток філософської думки в Україні. Буття як універсальна філософська категорія. Свідомість людини як духовний спосіб орієнтації її у реальності буття. Загальний зміст і форми пізнавальної діяльності. Істина як процес. Природні передумови, матеріальні та духовні засади людського життя. Суспільне виробництво, його архітектоніка. Економічна, соціальна, політична і духовна сфери життя людей. Соціальна структура суспільства. Суспільна свідомість. Проблема сенсу, цінності і самоцінності людського життя у духовному досвіді людства. Ідея цілісної людини як вираз сенсу людського життя. Свобода і гуманізм. Свобода і культура.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Історія філософії: підручник / А. К. Бичко, І. В. Бичко, В. Г. Табачковський. — К., 2001.
2. Філософія : навч. посібник / за ред. І. Ф. Надольного. — 5-е вид., випр. і доп. — К. 2005.
3. Федів Ю., Мозгова Н. Історія української філософії: навч. посібник / Ю. Федів, Н. Мозгова. — К., 2001.
4. Чижевський Д. Нариси з історії філософи в Україні / Д. Чижевський // Твори. В 4 т. / під заг. ред. В. Лісового. — К., 2005.

10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ: лекції, семінарські заняття, самостійна робота.

11. МОВА НАВЧАННЯ: українська.

Англійська мова

1. КОД: ОК 2

2. РІК НАВЧАННЯ: перший - четвертий

3. СЕМЕСТР: 2-3 (факультативні заняття в 1, 4, 5, 6 та 7 семестрах)

4. ЛЕКТОР: -

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

– Здатність використовувати знання англійської мови в освітній діяльності.

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

– Демонструвати навички професійного спілкування з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі, в тому числі іноземною мовою.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: -

8. ЗМІСТ КУРСУ:

Англійська мова серед інших мов світу. Фонетика. Граматика. Основні правила читання. Сучасна англомовна лексика. Мовленнєві та ідіоматичні конструкції АМ. Вивчення лексико-граматичного й фонетичного матеріалу відбувається на основі таких автентичних текстів, як-от: «Походження суспільства», «Стародавні цивілізації», «Пам'ятки культури», «Історія освіти», «Міфи, легенди, мистецтво древніх», «Алфавіт, календарі, бібліотеки», «Витоки демократії» та ін. Робота з вищезазначеними джерелами дає можливість студентам оволодіти політичною, економічною й краєзнавчою лексикою АМ, а також ознайомитися з державно, парламентською й економічною системами Великобританії та США, їх історичними і географічними особливостями.

Робота з англомовними газетами і журналами. Вдосконалення практики двостороннього писемного та усного перекладу.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Камянова Т. English. Практический курс английского языка. М., Издательство «Дом Славянской Книги», 2005. – 384 с.
2. Эккерсли К.Э. Английский язык. Полный курс. - Х., 2000.
3. Парятникова А.Д. Английский язык для гуманитарных вузов. - М.: Высшая школа, 2006.

10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ: практичні заняття, самостійна робота.

11. МОВА НАВЧАННЯ: англійська.

Українська мова

1. КОД: ОК 3

2. РІК НАВЧАННЯ: перший

3. СЕМЕСТР: 1

4. ЛЕКТОР: доц. Циганок І. Б.

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях, використовувати ввічливі форми звернення до опонента, концентруватися на значущих складових судження, не переходячи на особистості.
- Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, навички публічного мовлення, здатність ясно та виразно висловлюватися в процесі комунікації.
- Навички написання аналітичних і публіцистичних гуманітарних текстів, реферування, створення систематизованих оглядів спеціальної літератури. Дотримання стандартів академічного оформлення тексту.
- Вміння коментувати, анотувати або редагувати тексти і документи відповідно до певних критеріїв; представити результати наукових досліджень в друкованій формі, проводити їх презентацію.

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Демонструвати навички професійного спілкування з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі.
- Встановлювати ефективну комунікацію з представниками різноманітних субкультур.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: -

8. ЗМІСТ КУРСУ:

Українська мова серед інших мов світу. Фонетика. Класифікація звуків української мови. Орфографія, орфоепія, пунктуація української мови. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія і фразеографія. Словотвір і морфеміка української мови. Морфологія як вчення про частини мови. Іменник в українській мові. Прикметник в українській мові. Числівник в українській мові. Займенник в українській мові. Дієслово в українській мові. Незмінювані частини мови в українській мові. Синтаксис української мови. Словосполучення і просте речення. Складне речення. Пряма і непряма мова. Діалог. Заміна прямої мови непрямою. Цитати. Українська пунктуація. Стилїстика української мови. Мовний стиль як сукупність засобів, вибір яких зумовлюється змістом, метою та характером висловлювання. Науковий стиль. Публіцистичний стиль. Художній стиль. Розмовний стиль. Офіційно-діловий стиль. Епістолярний стиль. Конфесійний стиль. Ділове мовлення і культура мови. Літературна мова як оброблена форма загальнонародної мови. Культура мови, культура мовлення. Комунікативні якості мови. Культура усного мовлення.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондар О.І., Карпенко Ю.О., Микитин-Дружинець М.Л. Сучасна українська мова. – К., 2006.
2. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фонетика / А. К. Мойсієнко, О. В. Бас-Кононенко, В. В. Бондаренко. – К., 2010.
3. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис / А. К. Мойсієнко, О. В. Бас-Кононенко, В. В. Бондаренко. – К., 2010.
4. Український правопис. – К., 2010.

10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ: лекції, практичні заняття, самостійна робота.

11. МОВА НАВЧАННЯ: українська.

Вступ до спеціальності з основами наукових досліджень

1. КОД: ОК 4

2. РІК НАВЧАННЯ: перший

3. СЕМЕСТР: 1

4. ЛЕКТОР: доц. Дроздов В. В.

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Здатність володіти знаннями, орієнтуватися в методології вивчення світової та вітчизняної історії від давніх цивілізацій до сучасності.
- Критичне усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та у різних контекстах.
- Розуміння соціальних функцій історика, можливостей використання історії та зловживання історією.
- Здатність опрацювання наукових та інформаційних джерел й використання інформаційно-пошукових інструментів, таких як: бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи та посилання на електронні ресурси.

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, категоріальний апарат з історії та археології.
- Визначати основні тенденції історичного розвитку в конкретні історичні періоди.
- Аналізувати відмінності в історіографічних поглядах різних періодів та у різних контекстах.
- Обґрунтовувати вибір методики опрацювання речових джерел і текстів.
- Порівнювати здобутки наукових шкіл при вирішенні актуальних проблем історії та археології.
- Самостійно формулювати предмет, мету та завдання наукового дослідження, використовувати загальнонаукові та спеціальні методи історичного дослідження в науково-дослідній діяльності.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: -

8. ЗМІСТ КУРСУ:

Сутність історії, її призначення. Найважливіші завдання історичної науки. Функції історії. Історична свідомість. Об'єкт і предмет пізнання в історії. Закон і закономірність в історії. Роль особи в історії. Особливості історії як об'єкту пізнання. Класифікація історичних знань. Проблема істинності. Сенс історії. Ціннісні історії і цінності існування людини. Філософія історії. Поняття «історіографія». Антична історіографія. Теологічна історія європейського середньовіччя. Історіографія європейського Ренесансу: критична історія. Історична думка Бароко і Просвітництва (XVII-XVIII ст.): філософська історія. Історична теорія “віку історії” (XIX ст.): наукова історія. Історична думка першої половини XX ст. Теоретична історія другої половини XX ст. Рівні та етапи пізнавальної діяльності історика. Поняття та класифікація методів історичного дослідження. Загальна характеристика понятійного апарату. Пошук інформації у процесі наукової роботи. Поняття історичного джерела. Класифікація історичних джерел. Методика пошуку, опрацювання та використання історичних джерел. Принципи роботи з науковою літературою. Форми запису опрацьованого матеріалу. Загальна схема наукового дослідження. Структура наукової роботи. Вступ: складові елементи та їх характеристика. Робота над змістом наукового дослідження. Заключний етап роботи над науковим дослідженням. Загальні вимоги до оформлення наукової роботи. Популяризація результатів наукових досліджень.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: Навч. посіб. / В. М. Литвин, В. І. Гусєв, А. Г. Слюсаренко та ін. – К. : Вища шк., 2002. – 430 с.
2. Науково-дослідна робота студента в системі навчального процесу: Навчально-методичний посібник для студентів-істориків / О. М. Лебеденко, Н. О. Гончарова. – Ізмаїл : ІДГУ, 2011. – 104 с.
3. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
4. Яковенко Н. Вступ до історії / Н. Яковенко. – К. : Критика, 2007. – 376 с.

- 10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ:** лекції, семінарські заняття, самостійна робота.
- 11. МОВА НАВЧАННЯ:** українська.
- 12. ДИСТАНЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ:** можливість он-лайн роботи зі студентами в Google Classroom (код класу - аya505)

Історія України та української культури

1. КОД: ОК 5

2. РІК НАВЧАННЯ: другий - четвертий

3. СЕМЕСТР: 3, 5, 6, 8

4. ЛЕКТОР: доц. Дізанова А. В.

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Здатність володіти знаннями, орієнтуватися в методології вивчення світової та вітчизняної історії від давніх цивілізацій до сучасності.
- Критичне усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами у минулому та сучасності.
- Здатність опрацювання наукових та інформаційних джерел й використання інформаційно-пошукових інструментів, таких як: бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи та посилання на електронні ресурси.

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, категоріальний апарат з історії та археології.
- Запам'ятовувати та відтворювати найважливіші факти, події та процеси історичного минулого українського народу і людства загалом.
- Відтворювати наукову хронологію, періодизацію і характеристики основних етапів вітчизняної та всесвітньої історії.
- Інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел (археологічні артефакти, архівні документи, усні свідчення, музейні експонати, періодика, наукові праці тощо).
- Визначати основні тенденції історичного розвитку в конкретні історичні періоди.
- Аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.
- З'ясовувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них.
- Визначати взаємозалежності глобалізаційних процесів і міжнаціональних та міжетнічних відносин.
- Досліджувати життя та діяльність конкретних людей у контексті їхньої історичної доби.
- Робити висновки про результати діяльності осіб, спільнот та структур у конкретні історичні епохи.
- Дотримуватись концепції міжнаціонального та міжкультурного діалогу в Україні.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: Вступ до спеціальності з основами наукових досліджень

8. ЗМІСТ КУРСУ:

Стародавня доба в історії України. Східні слов'яни. Проблема етногенезу та розселення слов'ян. Господарство та суспільний лад слов'ян. Антське царство та його політичне становище в IV-VI ст. н.е. Побут, культура і вірування слов'янських племен. Походження та основні етапи формування українського етносу. Середньовічна держава Київська Русь. Галицько-Волинське князівство. Передумови утворення Київської Русі. Внутрішня та зовнішня політика перших руських князів. Соціально-економічний розвиток Київської держави в X - на початку XII ст. Політична система Київської Русі. Запровадження християнства. Етнічними «русичі», «руські люди» і «Україна». Галицько-Волинське князівство в другій половині XIII – першій половині XIV ст. Українські землі під владою іноземних держав (XIV – перша половина XVII ст.). Українське козацтво. Причини виникнення козацтва. Виникнення Запорозької Січі, її адміністративно-територіальний устрій, господарство, традиції. Реєстрові та нереєстрові

козаки. Петро Сагайдачний. Запорозька Січ – демократична республіка. Боротьба проти турків і татар. Козацько-селянські повстання в Україні кінця XVI - першої третини XVII ст.

Українська національна революція середини XVII ст. Причини і характер, мета, рушійні сили революції. Проблеми періодизації. Б.Хмельницький. Становлення української козацької держави. Переяславська рада та договір з Московською державою 1654 р., його оцінка істориками. Березневі статті. Дипломатія Б.Хмельницького. Українські гетьмани Ю.Хмельницький та І.Виговський. Гадяцька угода. Переяславські статті 1659 р. Поділ України на Правобережну і Лівобережну. Соціально-економічні, політичні, демографічні наслідки революції. Гетьманщина, Правобережна Україна і Запорозька Січ в кінці XVII – XVIII ст. Особливості адміністративного та політичного устрою Гетьманщини та Слобідської України у складі Московської держави. Гетьман І.Мазепа, його внутрішня та зовнішня політика. Північна війна, участь в ній українського народу. Полтавська битва та її наслідки. П.Орлик, його «Конституція». Наступ на автономію України. І.Скоропадський. Перша Малоросійська колегія та її діяльність. К.Розумовський, його реформи. Остаточна ліквідація автономних прав України. Друга Малоросійська колегія. Запорозька Січ в кінці XVII – XVIII ст. І.Сірко. Причини та наслідки ліквідації Запорозької Січі. Приєднання Росією Півдня України та його колонізація в др. пол. XVIII ст. Правобережна Україна та західноукраїнські землі у другій половині XVII ст. Гайдамацький рух. Коліївщина. Поділи Польщі (1772, 1793, 1795) та приєднання українських земель до Росії та Австрії. Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій (XIX – початок XX ст.) Адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ українських земель у складі іноземних держав. Занепад кріпосницьких та зародження ринкових відносин в українській економіці. Початок українського національного відродження, історіографія проблеми. Кирило-Мефодіївське товариство. Т.Шевченко. Характер політики австрійського уряду щодо українців. Реформи Марії-Терезії та Йосифа II. Початок національного відродження в Галичині. «Руська трійця». Події революції 1849-1849 рр. на західноукраїнських землях. Скасування кріпацтва. Реформи 60-70-х років XIX ст. Соціально-економічний розвиток у пореформений період. Національна політика російського царизму щодо українців. Український культурно-національний рух. Українофіли. Діяльність громад. Виникнення українських політичних товариств. Західноукраїнські землі. Москвофіли. Народовці. Зв'язки прогресивних діячів Галичини і Наддніпрянської України. Українське національне життя на Закарпатті та Буковині.

Розвиток капіталізму в промисловості та сільському господарстві, його особливості на поч. XX ст. Соціальне та національне гноблення українського народу. Діяльність українських національних партій. Україна в період революції 1905-1907 рр. Аграрна реформа П.Столипіна та її здійснення в Україні. Українські землі в роки Першої світової війни. Українська революція 1917-1920 рр. Лютнева революція 1917 р. у Росії. Українська Центральна Рада. I і II Універсали. Генеральний Секретаріат. Жовтневий переворот у Петрограді. III Універсал. Проголошення УНР. IV Універсал. Проголошення незалежності УНР. Німецько-австрійський окупаційний режим. Гетьманський переворот. Зовнішня і внутрішня політика П.Скоропадського. Директорія. Внутрішня і зовнішня політика. Проголошення ЗУНР та її діяльність. Акт злуки УНР і ЗУНР. Встановлення влади рад на початку 1919 року. Створення УСРР. «Воєнний комунізм». Боротьба з Денікіним. Варшавський договір 1920 року. Радянсько-польська війна. Ризький мир 1921 року. Поразка Української національно-демократичної революції. Основні уроки і здобутки української революції. Україна у міжвоєнну добу (1921-1939). Україна в роки нової економічної політики 1921-1928 рр. Створення СРСР і Україна. Формування командно-адміністративної системи. Перехід до форсованої індустріалізації. Кооперування і колективізація. Перехід до прискореної колективізації. Голодомор 1932-1933 рр. Конституція УРСР 1937 р. «Розстріляне відродження». Соціально-економічне і політичне становище українських земель у складі Польщі, Румунії, Чехословаччини.

Україна в Другій світовій війні (1939-1945 рр.) та післявоєнний період (1945-1954 рр.). Українська РСР у 1954-1991 рр. XX з'їзд КПРС і Україна. «Відлига». Лібералізація суспільно-політичного життя. Економічні реформи та їх наслідки. Зародження дисидентського руху.

Україна в період загострення кризи радянської системи (1965-1985рр.). Спроби оздоровлення суспільно-політичного життя у період «перебудови», погіршення економічної ситуації. Чорнобильська катастрофа. Початок формування системи багатопартійності в Україні. Декларація про державний суверенітет України 16 липня 1990 року. Серпневий заколот. Акт проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року. Грудневий референдум. Вибори Президента України. Припинення існування СРСР. Україна в умовах незалежності. Розгортання державотворчих процесів. Становлення владних структур. Економічні проблеми. Модель реформування економіки України. Соціальні трансформації. Міжнаціональні відносини в Україні. Конституція України. «Помаранчева революція». «Революція гідності». Основні напрямки зовнішньої політики. Культурне та духовне життя народу в незалежній Україні.

Наукове визначення поняття культура. Основні підходи до вивчення феномену культури в сучасній культурології (еволюціоністський, соціологічний, антропологічний, циклічний та ін.). Духовна та матеріальна культура. Світова та національна культура. Основні функції культури. Проблема періодизації української культури. Культурологічна думка України. Витоки та передумови формування української культури. Християнізація Русі та її значення для розвитку української культури. Загальна характеристика мистецтва Київської Русі (архітектура, літописання, музика, живопис та ін.). Монголо-татарська навала та її наслідки для культурного розвитку Русі. Історичне значення культури Київської Русі. Поява козацтва та його значення для розвитку української культури. Вплив гуманістичних та реформаційних ідей в Україні. Становлення української культури XIV - середина XVII ст. як синтез здобутків візантійської та західноєвропейської культур. Передумови та причини розвитку бароко в Україні. Національне відродження в Україні (кінець XVIII - XIX ст.). Розвиток української культури в другій половині XIX - на початку XX ст. Вплив реалізму на розвиток українського мистецтва (література, театр, музика, живопис). Традиція та «модерн» в українській культурі кінця XIX - початку XX ст. Культурний рух періоду Центральної Ради. Національно-культурна політика Гетьманату. Політика «українізації» та її вплив на українську культуру 20-30-х років XX ст. Сталінський терор та його наслідки для української культури. Розвиток культури України під час Другої світової. Шестидесятники. Рух дисидентів та боротьба за національну культуру. Національна культура в умовах зростання національно-культурної ідентичності. Національно-культурне відродження в Україні в середині 80-х – на початку 90-х рр. та його особливості. Суперечливий характер культурного процесу в сучасних умовах. Українська культура в умовах постмодернізму.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Лазарович М. В. Історія України : навч. посіб. / М. В. Лазарович. – 3-тє вид., стереотип. – К., 2013.
2. Мицик Ю., Бажан О. Історія України. – К.: Кліо, 2015.
3. Пальм Н. Д. Історія української культури : навч. посібник / Н. Д. Пальм, Т. Є. Гетало. – Харків : Вид-во ХНЕУ, 2013. – 296 с.
4. Українська культура в європейському контексті / Ю. П. Богущкий. – К. : Знання, 2007. – 680 с.
5. Хома І. Я. Історія української культури : навч. посібник / І. Я. Хома, А. О. Сова, Ж. В. Мина. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2013. – 356 с.

10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ: лекції, семінарські заняття, самостійна робота.

11. МОВА НАВЧАННЯ: українська.

Історія античної цивілізації

1. КОД: ОК 6

2. РІК НАВЧАННЯ: перший

3. СЕМЕСТР: 1

4. ЛЕКТОР: доц. Гончарова Н. О.

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Здатність володіти знаннями, орієнтуватися в методології вивчення світової та вітчизняної історії від давніх цивілізацій до сучасності.
- Критичне усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами у минулому та сучасності.
- Здатність опрацювання наукових та інформаційних джерел й використання інформаційно-пошукових інструментів, таких як: бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи та посилання на електронні ресурси.

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, категоріальний апарат з історії та археології.
- Запам'ятовувати та відтворювати найважливіші факти, події та процеси історичного минулого українського народу і людства загалом.
- Відтворювати наукову хронологію, періодизацію і характеристики основних етапів вітчизняної та всесвітньої історії.
- Інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел (археологічні артефакти, архівні документи, усні свідчення, музейні експонати, періодика, наукові праці тощо).
- Визначати основні тенденції історичного розвитку в конкретні історичні періоди.
- З'ясовувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них.
- Досліджувати життя та діяльність конкретних людей у контексті їхньої історичної доби.
- Робити висновки про результати діяльності осіб, спільнот та структур у конкретні історичні епохи.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: -

8. ЗМІСТ КУРСУ:

Поняття «цивілізація». Теоретики «цивілізаційного» підходу (О. Шпенглер, А.Дж. Тойнбі, П. Сорокін). Концепція «осьового часу» К. Ясперса. Основні передумови виникнення цивілізацій. Характерні ознаки ранньодивілізаційних систем. Типологія цивілізацій. Особливості формування і розвитку античної цивілізації. Періодизація історії античності. Джерела вивчення історії стародавньої Греції. Історіографія Стародавньої Греції. Джерела вивчення історії стародавнього Риму. Історичні твори давньоримських істориків. Географічне положення та населення Стародавньої Греції. Утворення перших держав на Криті та в Ахейській Греції. Роль Мікенської цивілізації у процесі створення господарсько-політичної зони в басейні Егейського моря. Греція в XI - IX ст. до н.е. Гомерівські поеми як історичне джерело. Передполісний (гомерівський) період. Соціально-політичний устрій та економічний розвиток Греції в VIII-VI ст. до н.е. Грецька колонізація в VIII-VI ст. до н.е. Ранньогрецька тиранія. Грецький поліс. Пелопоннес у VIII-VI ст. до н.е. Утворення Спартанської держави. Утворення Афіньської держави. Греко-перські війни. Розквіт афіньської демократії. Державний лад Афін у середині V ст. до н.е. Пелопоннеська війна та її наслідки для розвитку Греції. Архідамова війна. Нікіев мир. Греція в першій половині IV ст. до н.е. Криза полісної системи. Історія олімпійських ігор. Завоювання Олександра Македонського. Утворення системи елліністичних держав. Елліністичні держави у IV-II ст. до н.е. Елліністична культура. Культура Стародавньої Греції. Рим у періоди царства та Ранньої республіки. Боротьба Риму з Карфагеном. Перетворення Риму на наймогутнішу Середземноморську державу. Громадянські війни в Римській республіці у I ст. до н.е. Диктатура Цезаря. Римська імперія у I-II ст. н.е. Принципат Августа. Римська імперія в II ст. н.е. «Золота доба». Походження та рання історія християнства. Загальна криза Римської імперії III ст. н.е. Пізня Римська імперія та її розпад. Культура Стародавнього Риму

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Балух В.О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. – Т.1. Стародавня Греція. - Чернівці: Наші книги, 2010.
2. Балух В.О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. – Т.2. Стародавній Рим. – Чернівці: Наші книги, 2008.
3. Балух В.О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. – Т.3. Практикум. – Чернівці: Наші книги, 2008.
4. Історія європейської цивілізації. Рим / за ред. Умберто Еко; пер. з італ. – Харків : Фоліо, 2015.

10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ: лекції, семінарські заняття, самостійна робота.

11. МОВА НАВЧАННЯ: українська.

Історія західної цивілізації

1. КОД: ОК 07

2. РІК НАВЧАННЯ: перший - другий

3. СЕМЕСТР: 2, 3, 4

4. ЛЕКТОР: Татаринів І.Є.

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Здатність володіти знаннями, орієнтуватися в методології вивчення світової та вітчизняної історії від давніх цивілізацій до сучасності.
- Критичне усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами у минулому та сучасності.
- Здатність опрацювання наукових та інформаційних джерел й використання інформаційно-пошукових інструментів, таких як: бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи та посилання на електронні ресурси.

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, категоріальний апарат з історії та археології.
- Запам'ятовувати та відтворювати найважливіші факти, події та процеси історичного минулого українського народу і людства загалом.
- Відтворювати наукову хронологію, періодизацію і характеристики основних етапів вітчизняної та всесвітньої історії.
- Інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел (археологічні артефакти, архівні документи, усні свідчення, музейні експонати, періодика, наукові праці тощо).
- Визначати основні тенденції історичного розвитку в конкретні історичні періоди.
- З'ясовувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них.
- Досліджувати життя та діяльність конкретних людей у контексті їхньої історичної доби.
- Робити висновки про результати діяльності осіб, спільнот та структур у конкретні історичні епохи.
- Пояснювати важливість демократичних цінностей, вироблених у процесі історичного розвитку.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: Історія античної цивілізації.

8. ЗМІСТ КУРСУ:

Цивілізаційний підхід до історії. Західна цивілізація в історії людства. Етапи розвитку західної цивілізації. Середні віки (хронологічні межі, етапи). Джерела з історії середніх віків. Загальні тенденції розвитку західноєвропейської цивілізації в епоху Середніх віків. Характеристика феодалізму. Соціальні інститути. Держава, право та церква. Раннє середньовіччя. Велике переселення народів. Загибель Західної Римської імперії та утворення варварських королівств. Виникнення та розвиток феодальної держави та права. Франкська імперія. Епоха вікінгів (VIII – XI ст.). Західноєвропейські країни в X – XIII ст. Хрестові походи. Англія до середини XIII ст. Франція до XIII ст. Італія та Німеччина до XIII ст. Іспанія в VIII – середині XI ст. Духовний світ раннього та високого середньовіччя. Виникнення і розвиток середньовічних міст. Західна Європа в епоху пізнього Середньовіччя XIV – XV ст. Франція і Англія в XIV – XV ст. Німеччина в XIV – XV ст. Скандинавські країни в XIII – XV ст. Італія та країни Піренейського півострова в XIII – XV ст. Великі географічні відкриття та виникнення колоніальної системи.

Поняття «нова історія»: зміст і періодизація. Сучасне трактування поняття «новітня історія». Європейські країни періоду ранньомодерного часу. Розвиток міжнародних відносин в Європі в

XVI ст. «Протестантська революція». Німеччина в XVI – першій половині XVII ст. Швейцарія в XVI – першій половині XVII ст. Нідерланди в XVI – першій половині XVII ст. Іспанія та Італія в XVI – першій половині XVII ст. Англія в XVI – першій пол. XVII ст. Франція в XVI – першій половині XVII ст. Австрія в XVI – XVII ст. Країни північної Європи в XVI – першій половині XVII ст. Міжнародні відносини в Європі в першій половині XVII ст. Європа та Османська імперія в XVI – першій половині XVII ст. Тридцятирічна війна.

Особливості європейського абсолютизму. Англійська буржуазна революція XVII ст. Французька революція кінця XVIII століття. Війна за незалежність та утворення США. Європейська індустріальна цивілізація в 19 ст. Об'єднання Німеччини. Громадянська війна у США. Виникнення та розвиток робітничого руху у Західній Європі та США. Революції 1848 року в Європі. Англія в ост. третині XIX – на поч. XX ст. Німецька імперія в останній третині XIX – на початку XX ст. Франція в останній третині XIX – на початку XX ст. США в останній третині XIX – на початку XX ст. Міжнародні відносини в останній третині XIX - на початку XX ст. Перша світова війна (1914–1918 рр.).

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексєєв Ю.М. та ін. Всесвітня історія: Навч. посібник. – К., 2007
2. История средних веков: В 2 т.: Учебник / Под ред. С.П. Карпова. – Т.1. – 2-е изд. – М.: Изд-во МГУ, 2001. – 640 с.
3. Крижанівський О. П. Історія середніх віків. – Київ: "Аквілон-Прес", 1998, - 284 с.
4. Всесвітня історія. Навч. посібник / Б. Гончар, М. Козицький, В. Мордвінцев, А. Шлюсаренко. – К., 2002.
5. Нова історія країн Європи та США. 1871 – 1918 роки : підручник / Б.М.Гончар, Н.Д.Городня. – К., 2008.

10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ: лекції, семінарські заняття, самостійна робота.

11. МОВА НАВЧАННЯ: українська.

Новітня історія країн Західної Європи

1. КОД: ОК 08

2. РІК НАВЧАННЯ: третій

3. СЕМЕСТР: 5, 6

4. ЛЕКТОР: доц. Церковна В.Г.

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Здатність володіти знаннями, орієнтуватися в методології вивчення світової та вітчизняної історії від давніх цивілізацій до сучасності.
- Критичне усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами у минулому та сучасності.
- Здатність опрацювання наукових та інформаційних джерел й використання інформаційно-пошукових інструментів, таких як: бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи та посилання на електронні ресурси.

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, категоріальний апарат з історії та археології.
- Запам'ятовувати та відтворювати найважливіші факти, події та процеси історичного минулого українського народу і людства загалом.
- Відтворювати наукову хронологію, періодизацію і характеристики основних етапів вітчизняної та всесвітньої історії.
- Інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел (археологічні артефакти, архівні документи, усні свідчення, музейні експонати, періодика, наукові праці тощо).
- Визначати основні тенденції історичного розвитку в конкретні історичні періоди.
- З'ясовувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них.

- Досліджувати життя та діяльність конкретних людей у контексті їхньої історичної доби.
- Робити висновки про результати діяльності осіб, спільнот та структур у конкретні історичні епохи.
- Пояснювати важливість демократичних цінностей, вироблених у процесі історичного розвитку.

7. ПЕРЕКВІЗИТ: Історія західної цивілізації

8. ЗМІСТ КУРСУ:

Новітня історія та її головні закономірності. Періодизація всесвітньої історії в сучасній історичній науці. Методологічні принципи визначення новітнього періоду розвитку людського суспільства. Версальсько-вашингтонська система міжнародних відносин. Жовтнева революція та вихід Росії з війни. Характер Версальсько-вашингтонської системи. Виникнення головного джерела війни в Європі в особі гітлерівської Німеччини. Руйнування Версальської системи. Економічне та політичне становище Великобританії та Франції у міжвоєнний період. Соціально-економічний та суспільно-політичний розвиток Німеччини на початку ХХ ст. Поява нацизму в Німеччині. Внутрішня та зовнішня політика гітлерівської Німеччини в 1933–1939 рр. Наслідки Першої світової війни для Італії. Прихід до влади фашистів та становлення фашистської диктатури. Соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток Іспанії в 1918–1939 рр. Друга світова війна (1939–1945 рр.) Передумови, причини, характер, періодизація. Відкриття другого фронту. Берлінська операція. Капітуляція Німеччини. Бомбардування Хіросіми та Нагасакі. Розгром Квантунської армії. Капітуляція Японії. Вплив Другої світової війни на розвиток країн Західної Європи.

Питання мирного врегулювання й повоєнного облаштування світу. Хвиля міграцій. Нюрнберзький і Токійський процеси. Утворення Організації Об'єднаних Націй. Співробітництво США і країн Західної Європи. Доктрина Трумена. План Маршалла. Створення НАТО та його учасники. Міжнародні відносини (друга половина 40-х – 80-і рр. ХХ ст.). Міжнародні відносини після краху європейських тоталітарних режимів і розпаду СРСР. Характерні риси розвитку міжнародних відносин на початку ХХІ ст. Основні риси соціально-економічного розвитку країн Західної Європи у другій половині 40-х – 60-х роках ХХ ст. Господарство та соціальні процеси у країнах Заходу в умовах постіндустріального суспільства. Становлення нової економіки. Тенденції економічного розвитку на зламі двох століть. Кредитно-фінансова криза 2008–2016 років. Еволюція партійно-політичних систем країн Західної Європи у другій половині ХХ ст. Політична культура суспільства. Золотий вік політичних партій. Суспільно-політичні зміни в останній третині ХХ – на початку ХХІ ст. Великобританія (1945–2016). Франція (1945–2016). Німеччина (1945–2016). Італія (1945–2016). Іспанія (1945–2016).

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Газін В. П. Новітня історія країн Європи та Америки. 1918–1945 рр.: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. — К.: Слово, 2003.
2. Газін В. П., Копилов С. А. Новітня історія країн Європи та Америки (1945–2002 рр.): Навч. посіб. — К.: Либідь, 2004.
3. Гончар Б. М., Козицький М. Ю., Мордвінцев В. М., Слюсаренко А. Г. Всесвітня історія: Навч. посіб. — К.: Знання, 2002.
4. Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки (1918–1945). Навч. посібник. Київ, 2001.

10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ: лекції, семінарські заняття, самостійна робота.

11. МОВА НАВЧАННЯ: українська.

Історія країн Центрально-Східної Європи

1. КОД: ОК 09

2. РІК НАВЧАННЯ: другий - четвертий

3. СЕМЕСТР: 4, 5, 7

4. ЛЕКТОР: Татаринів І.Є.

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Здатність володіти знаннями, орієнтуватися в методології вивчення світової та вітчизняної історії від давніх цивілізацій до сучасності.
- Критичне усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами у минулому та сучасності.
- Здатність опрацювання наукових та інформаційних джерел й використання інформаційно-пошукових інструментів, таких як: бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи та посилання на електронні ресурси.

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, категоріальний апарат з історії та археології.
- Запам'ятовувати та відтворювати найважливіші факти, події та процеси історичного минулого українського народу і людства загалом.
- Відтворювати наукову хронологію, періодизацію і характеристики основних етапів вітчизняної та всесвітньої історії.
- Інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел (археологічні артефакти, архівні документи, усні свідчення, музейні експонати, періодика, наукові праці тощо).
- Визначати основні тенденції історичного розвитку в конкретні історичні періоди.
- З'ясовувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них.
- Досліджувати життя та діяльність конкретних людей у контексті їхньої історичної доби.
- Робити висновки про результати діяльності осіб, спільнот та структур у конкретні історичні епохи.
- Пояснювати важливість демократичних цінностей, вироблених у процесі історичного розвитку.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: Історія західної цивілізації.

8. ЗМІСТ КУРСУ:

Центрально-Східна Європа як історичний регіон. Первісне суспільство на території Центрально-Східної Європи. Початок державотворчих процесів у народів Центрально-Східної Європи. Римська імперія і племена Центрально-Східної Європи. Криза Римської імперії і «Велике переселення народів». Етнічні та державотворчі процеси в Центрально-Східній Європі у V–X ст. Соціально-політична криза пізньої Римської імперії та утворення Візантії. Середнє та Нижнє Подунав'я в V ст. Проблеми етногенезу давніх слов'ян. Гіпотези та концепції прабатьківщини слов'ян. Розселення слов'ян. Кочовий світ і Центрально-Східна Європа. Соціально-політичний розвиток слов'ян у останній третині I тис. н.е. Перші слов'янські ранньодержавні утворення. Чеські землі в XI–XV ст. Гуситська революція та гуситські війни. Польська держава в XI – XV ст. Утворення та розвиток Великого князівства Литовського. Балтійські народи в X – на початку XIII ст. Литовська держава у XV ст. Балтійські народи в X – на початку XIII ст. Лівонський і Тевтонський Орден. Піднесення Угорського Королівства. Словацькі землі у складі Угорського Королівства. Друге Болгарське Царство. Сербська держава у XIII – XV ст. Боснійська держава у XIII – XIV ст. Чорногорія. Особливості розвитку міст-держав Далмації. Дубровницька Республіка. Виникнення Волоського та Молдовського князівств. Албанські князівства XIII–XV ст. Народи Центрально-Східної Європи у складі інших держав.

Утворення і розвиток Речі Посполитої. Спроба державних реформ і територіальні поділи країни. Польський народ наприкінці XVIII – на початку XX ст. Польський національно-визвольний рух. Польща в останній третині XIX - на початку XX ст. Народи Габсбурзької імперії в XVI – на початку XX ст. Революція 1848–1849 рр. в Австрійській імперії. Утворення дуалістичної Австро-Угорської імперії. Балканські народи в складі Османської імперії. Сербський національний рух. Сербське князівство. Болгарське національне відродження. Російсько-турецька війна 1877 - 1878 рр. і слов'янські народи. Чорногорія, Македонія, Боснія та

Герцеговина. Дунайські князівства. Становлення нових держав на Балканах. Формування Балканського союзу. Балканські війни. Білоруські землі в складі Російської імперії. Литовські землі. Естонські землі. Латвійські землі..

Країни Центрально-Східної Європи в роки Першої світової війни. Виникнення нових національних держав в Центрально-Східній Європі. Польща та Чехословаччина у 1918 - 1939 рр. Румунія та Угорщина між двома світовими війнами. Болгарія в міжвоєнний період. Держава словенців, хорватів і сербів. Королівство сербів, хорватів і словенців. Греція між двома світовими війнами. Розвиток Албанії. Країни Балтії та Білорусь в 1918–1939 рр. Розвиток Естонської Республіки. Латвія у міжвоєнний період. Розвиток Литви. Білорусь у складі СРСР. Країни Центрально-Східної Європи в роки Другої світової війни. Країни Центрально-Східної Європи між тоталітаризмом і демократією (40-80-ті рр. ХХ ст.). Польща в період правління комуністів. Чехословацька Соціалістична Республіка. Комуністичний режим в Угорщині. Формування авторитарного режиму в Румунії. Болгарська Народна Республіка. Соціалістична Югославія. Республіки Балтії та Білорусь у складі СРСР. Польща на зламі ХХ і ХХІ ст. Чехія, Словаччина та Угорщина на сучасному етапі розвитку. Югославське питання на зламі століть. Утворення Союзної Республіки Югославія. СРЮ у конфліктах на Балканах. Косовська криза та її наслідки. Боснія та Герцеговина. Хорватська Республіка. Республіка Словенія. Республіка Македонія. Болгарія та Румунія на сучасному етапі. Держави Балтії та Республіка Білорусь на сучасному етапі. Греція та Албанія у другій половині ХХ – початку ХХІ ст.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до ХХ ст.) / За ред. В. І. Ярового. Навч. посіб. – К., 2001.
2. Історія Центрально-Східної Європи / За ред. Л. Зашкільняка. – Львів, 2001.
3. Ротшильд Д. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами. – К., 2001.
4. Кріль М.М. Історія країн Центрально-Східної Європи: навчальний посібник. – К., 2008 .
5. Яровий В.І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн ХХ століття: Підручник для вищих навч. закладів. – К., 2005 .

10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ: лекції, семінарські заняття, самостійна робота.

11. МОВА НАВЧАННЯ: українська.

Історія первісного суспільства

1. КОД: ОК 10

2. РІК НАВЧАННЯ: перший

3. СЕМЕСТР: 1

4. ЛЕКТОР: доц. Дроздов В. В.

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Здатність володіти знаннями, орієнтуватися в методології вивчення світової та вітчизняної історії від давніх цивілізацій до сучасності.
- Критичне усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами у минулому та сучасності.
- Усвідомлення особливостей розвитку людства у дописемний період його історії та володіння базовими принципами і навичками дослідження даного періоду на емпіричному й теоретичному рівнях.

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, категоріальний апарат з історії та археології.
- Запам'ятовувати та відтворювати найважливіші факти, події та процеси історичного минулого українського народу і людства загалом.
- Відтворювати наукову хронологію, періодизацію і характеристики основних етапів вітчизняної та всесвітньої історії.

- Інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел (археологічні артефакти, архівні документи, усні свідчення, музейні експонати, періодика, наукові праці тощо).
- Визначати основні тенденції історичного розвитку в конкретні історичні періоди.
- З'ясовувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них.
- Інтегрувати досягнення інших гуманітарних наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.
- Порівнювати здобутки наукових шкіл при вирішенні актуальних проблем історії та археології.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: -

8. ЗМІСТ КУРСУ:

Вступ до історії первісного суспільства. Хронологія первісної історії. Спеціальні періодизації історії первісного суспільства. Періодизація Л.Г. Моргана та Ф. Енгельса. Періодизація С. Толстова. Періодизація В.Г. Чайлда. Неоеволюціоністські періодизації. Поняття антропогенезу. Ранні стадії антропогенезу. Пізні стадії антропогенезу. Становлення та еволюція роду Homo. Завершення антропогенезу. Расогенез.

Виникнення первісного суспільства. Основні чинники соціогенезу. Становлення знакової поведінки та проблема походження мови. Теорії походження мови. Етапи розвитку людської мови в процесі антропогенезу. Рушійні сили та механізми розвитку культури в первісну епоху. Причини походження релігійних уявлень. Специфіка міфологічного світогляду. Причини виникнення різних форм мистецтва.

Суспільство в епоху ранньої первісної общини. Верхньопалеолітична революція. Перехід до відтворюючого господарства. Пізня первісна община. Неолітична революція. Розклад первісного суспільства та становлення цивілізації. Поняття «стратифіковане суспільство». Політогенез: фази та стадії. Розвиток духовної культури. Виникнення писемності. Основні передумови виникнення цивілізації. Первісна історія України.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Вишняцкий Л. Б. Введение в преисторию. Проблемы антропогенеза и становления культуры: Курс лекций / Леонид Борисович Вишняцкий. – Изд. 2-е, испр. и доп. – Кишинев : Высшая Антропологическая Школа, 2005.
2. Дроздов В. В. Історія первісного суспільства в схемах і таблицях : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В. В. Дроздов. – Ізмаїл : РВ ІДГУ – СМІЛ, 2016.
3. Ситник О. Культурна антропология: походження людини і суспільства : навчальний посібник / Олександр Ситник. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012.

10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ: лекції, семінарські заняття, самостійна робота.

11. МОВА НАВЧАННЯ: українська.

12. ДИСТАНЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ: можливість он-лайн роботи зі студентами в Google Classroom (код класу - qiaq5)

Історичне джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни

1. КОД: ОК 11

2. РІК НАВЧАННЯ: перший

3. СЕМЕСТР: 1

4. ЛЕКТОР: доц. Гончарова Н. О.

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Здатність опрацювання наукових та інформаційних джерел й використання інформаційно-пошукових інструментів, таких як: бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи та посилання на електронні ресурси.

- Здатність виявляти і опрацьовувати належним чином джерела інформації (бібліографії, документи, етнографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.) для реалізації науково-дослідних проектів.
- Здатність використовувати різноманітні методи виявлення та опрацювання історичних і археологічних джерел, зокрема, інструментарій спеціальних історичних дисциплін, новітні комп'ютерні технології для пошуку та обробки історичних або пов'язаних із ними даних.

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел (археологічні артефакти, архівні документи, усні свідчення, музейні експонати, періодика, наукові праці тощо).
- Володіння достатніми знаннями в галузях, пов'язаних з організацією збереження, інтерпретації та використання історико-культурної спадщини.
- Обґрунтовувати вибір методики опрацювання речових джерел і текстів.
- Використовувати знання спеціальних історичних дисциплін, археології, культурної антропології та етнології для ґрунтового вивчення розвитку цивілізації від її зародження до сучасного стану.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: -

8. ЗМІСТ КУРСУ:

Історичне джерелознавство як наукова система і навчальна дисципліна. Джерелознавство в системі історичної науки. Предмет, завдання та функції історичного джерелознавства. Методологічні засади джерелознавства. Джерелознавча термінологія. Основні етапи розвитку джерелознавства. Основні компоненти історичного джерелознавства. Поняття історичного джерела. Об'єктивно-суб'єктивна природа джерела. Джерельна база історичних досліджень. Поняття класифікації джерел, її завдання і значення. Методика пошуку, опрацювання і використання історичних джерел. Етапи роботи з джерелами. Джерелознавча критика. Перехід до аналітичної критики як початок наукового використання досліджених джерел. Основні групи історичних джерел. Предмет та завдання курсу спеціальних історичних дисциплін. Виникнення та основні етапи розвитку спеціальних історичних дисциплін. Класифікація спеціальних історичних дисциплін. Сфрагістика, гліптика, фалеристика, медальєрика. Нумізматика, боністика, іконографія. Папірологія, берестологія, епіграфіка. Геральдика, вексиллографія. Генеалогія. Геортологія, маргіналістика. Палеографія, археографія, текстологія, герменевтика. Хронологія історична. Метрологія історична

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Бойко В.П. Основы вспомогательных исторических дисциплин: Учеб. пособие. – Томск, 2005.
2. Історичне джерелознавство : підручник для вузів / Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська, С.Ф. Павленко, Б. І. Корольов, М. Г. Палієнко . – К., 2003 .
3. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник. – К., 2002.
4. Спеціальні історичні дисципліни: довідник: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. Н. Войцехівська (кер. авт. кол.), В. В. Томазов, М. Ф. Дмитрієнко [та ін.]. — К., 2008.

10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ: лекції, семінарські заняття, самостійна робота.

11. МОВА НАВЧАННЯ: українська.

Археологія

1. КОД: ОК 12

2. РІК НАВЧАННЯ: перший

3. СЕМЕСТР: 2

4. ЛЕКТОР: Татаринів І. Є.

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Здатність виявляти і опрацьовувати належним чином джерела інформації (бібліографії, документи, етнографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.) для реалізації науково-дослідних проектів.

- Здатність використовувати різноманітні методи виявлення та опрацювання історичних і археологічних джерел, зокрема, інструментарій спеціальних історичних дисциплін, новітні комп'ютерні технології для пошуку та обробки історичних або пов'язаних із ними даних.
- Фахові знання та професійні навички роботи з виявлення, опрацювання та охорони матеріальної і нематеріальної культурної спадщини.
- Усвідомлення особливостей розвитку людства у дописемний період його історії та володіння базовими принципами і навичками дослідження даного періоду на емпіричному й теоретичному рівнях.
- Здатність здійснювати відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів.

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, категоріальний апарат з історії та археології.
- Інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел (археологічні артефакти, архівні документи, усні свідчення, музейні експонати, періодика, наукові праці тощо).
- Організувати практичне вирішення проблем історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.
- Використовувати знання спеціальних історичних дисциплін, археології, культурної антропології та етнології для ґрунтовного вивчення розвитку цивілізації від її зародження до сучасного стану.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: Вступ до спеціальності з основами наукових досліджень, Історичне джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни

8. ЗМІСТ КУРСУ:

Вступ археології. Предмет та завдання археологічних досліджень. Археологія в системі історичних знань та зв'язок з іншими науками. Типи археологічних пам'яток. Категорії археологічних джерел. Основні етапи розвитку археології. Датування археології. Археологічна культура. Археологічна періодизація. Абсолютна та відносна хронологія. Методи датування в археології. Методи археологічного дослідження. Кам'яна доба в Україні. Енеоліт на території України. Доба бронзи. Ранній залізний вік. Матеріальна культура та побут античних міст-держав Північного Причорномор'я. Культури другої пол. I тис. до н. е. – першої пол. I тис. н. е. Культури пізньолатенського та римського часу: зарубинецька, поєншт-лукашівська, пшеворська, липицька. Культури пізньоримського часу: черняхівська, київська, карпатських курганів, вельбарська. Слов'янські культури раннього середньовіччя. Археологія Русі. Культури раннього середньовіччя V-VII ст.: корчацько-празька, пенківська, колочинська. Східнослов'янські культури періоду VIII – IX ст.: тип Лука-Райковецька, волинцевська, роменська. Загальна характеристика епохи Київської Русі. Середньовічна археологія Півдня України. Пам'ятки козацьких часів. Салтівсько-маяцька культура. Балкано-дунайська культура. Пам'ятки кочовиків Степового Подніпров'я та Північно-Західного Причорномор'я IX – XIV ст. Пам'ятки Криму. Печерні міста. Середньовічний Білгород-Дністровський. Археологія козацької доби. Запорозька Січ. Оборонні замки-фортеці. Розкопки під Берестечко.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Абашина Н.С. М.Ю. Брайчевський про історичний зміст поняття "археологічна культура" та проблему культурної трансформації / Михайло Брайчевський. Вчений і особистість. - К.: Фенікс, 2002. – С. 25 -32.
2. Археологія України: Курс лекцій: Навч. посібник / Л. Л. Залізник, О. П. Моця, В. М. Зубар та ін.; за ред. Л. Л. Залізника. — К., 2005.
3. Клейн Л.С. История археологической мысли (в 2-х томах). – СПб., 2011.
4. Терський С. В. Археологія доби Галицько-Волинської держави. – Київ, 2014.

10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ: лекції, семінарські заняття, самостійна робота.

11. МОВА НАВЧАННЯ: українська.

Українська та зарубіжна історіографія

1. КОД: ОК 13

2. РІК НАВЧАННЯ: четвертий

3. СЕМЕСТР: 8

4. ЛЕКТОР: доц. Церковна В. Г.

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Здатність володіти знаннями, орієнтуватися в методології вивчення світової та вітчизняної історії від давніх цивілізацій до сучасності.
- Критичне усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та у різних контекстах.
- Розуміння соціальних функцій історика, можливостей використання історії та зловживання історією.

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, категоріальний апарат з історії та археології.
- Визначати основні тенденції історичного розвитку в конкретні історичні періоди.
- Аналізувати відмінності в історіографічних поглядах різних періодів та у різних контекстах.
- Порівнювати здобутки наукових шкіл при вирішенні актуальних проблем історії та археології.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: Вступ до історії з основами наукових досліджень, Історія України та української культури, Історія західної цивілізації, Новітня історія країн Західної Європи, Історія країн Центрально-Східної Європи

8. ЗМІСТ КУРСУ:

Виникнення міфологічної історичної думки. Історичні уявлення в країнах стародавньої Індії, Китаї, Єгипті. Зародження літописання. Поява архівів. Історичні знання античного світу. Давньогрецька історична традиція. Римська антична історіографія. Розвиток історичних знань у Середні віки. Теологічна історія. Візантійська історична думка. Особливості українського літописання XIV – XVI ст. Нелітописні історичні твори. Мемуари, історичні школи. Історичні знання в умовах Відродження. Гуманістична історіографія. Леонардо Бруні, Лоренцо Валла про роль особи в історії. Ніколо Макіавеллі про внутрішні закони в історії. Провідні ідейні течії XVII – XVIII ст. і нові підходи до розуміння історії. Поява Реформаторства. Зародження гуманізму. Пріоритет людини, як найбільшої цінності. Зародження політичної історії. Роль Просвітництва у розвитку історичної науки. Особливості Просвітництва в українській та російській історіографії. Романтизм – провідна течія європейської історіографії першої чверті XIX ст. Лібералізм та його вплив на розвиток історичної науки. Нове ставлення до революційних процесів та соціально-економічних процесів. Утопічний соціалізм та його концепції історичного процесу. Універсалізація формаційного підходу до історичного процесу. Зародження позитивізму. Концепція об'єктивних закономірностей історичного розвитку та їх пізнання. Економічний, народницький та державницький напрями історичної науки, їх основні наукові школи. Проблеми нації, національної ідеї, національної держави в зарубіжній та українській історіографії. Протистояння позитивізму і матеріалізму в поглядах на історію. Марксистська історіографія про класову боротьбу та гегемонію пролетаріату. Поширення прагматизму, формування прагматичної історії. Критичний напрям в історичній науці. Становлення української національної історіографії на рубежі XIX – XX ст. Основні центри історичної науки в Україні, розвиток архівістики. Зародження інструменталізму, як напрямку прагматизму. Нові течії в філософії та їх вплив на розвиток історичної науки. Розкол світу та ідеологічне протистояння істориків. Більшовизація науки в СРСР і репресії проти істориків. Українські історики в діаспорі. Роль національного чинника в історіографії 60 – 80-х рр. XX ст. Проблеми прав людини. Проблеми сучасності в історичних дослідженнях. Криза історичної науки в країнах соціалістичного табору і сучасні тенденції світової історіографії. Історіографія на початку XXI ст.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Зашкільняк Л. Сучасна світова історіографія. Посібник для студентів історичних факультетів університетів. – Львів, 2007.
2. Калакура Я. Українська історіографія: Курс лекцій. – К.: Генеза, 2004.
3. Колесник І.І. Українська історіографія (XVIII – початок XX століття). – К.: Генеза, 2000.
4. Нові перспективи історіописання. За редакцією Пітера Берка. – Київ, 2004.

10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ: лекції, семінарські заняття, самостійна робота.

11. МОВА НАВЧАННЯ: українська.

Основи педагогіки та психології

1. КОД: ОК 14

2. РІК НАВЧАННЯ: перший

3. СЕМЕСТР: 1

4. ЛЕКТОР: доц. Васильєва О.А.

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Готовність до пізнання нового і неперервного навчання, до опанування нових знань та стратегій/способів мислення.
- Знання і володіння на фаховому рівні методами викладання історії та суміжних дисциплін у закладах освіти різних типів.

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Здійснювати освітній процес з урахуванням сучасної соціокультурної ситуації і рівня розвитку особистості, володіти сучасними методами викладання історії в умовах формування нової парадигми середньої та вищої школи.
- Відповідати сучасним вимогам до організації навчального процесу, вміти самостійно організувати освітній процес в закладах освіти.
- Демонструвати самостійність і відповідальність при виконанні функціональних обов'язків.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: -

8. ЗМІСТ КУРСУ:

Предмет і завдання педагогіки. Мета і завдання виховання. Система освіти в Україні. Розвиток, виховання й формування особистості. Вікова періодизація розвитку особистості. Предмет і завдання дидактики. Закономірності і принципи навчання. Зміст освіти. Методи навчання та форми організації навчального процесу. Сутність, структура та методи виховання. Сутність та структура процесу виховання. Загальні методи виховання. Методи формування свідомості особистості. Методи організації діяльності й поведінки. Методи стимулювання діяльності й поведінки. Методи самовиховання й перевиховання особистості. Зміст та організація процесу виховання. Загальна психологія як наука. Предмет і завдання загальної психології. Напрямки загальної психології. Структура сучасної психології. Рівні та структура психіки. Методологічні принципи загальної психології. Класифікація і характеристика методів загальної психології. Діяльність. Спілкування. Особистість. Соціальні групи. Відчуття. Сприймання. Уявлення і пам'ять. Мислення і мовлення. Уява. Увага. Емоції і почуття. Воля. Темперамент. Характер. Здібності.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондарчук Е.И. Основы психологии и педагогики- К.;, 2002
2. Дубравська Д.М. Основи психології. – Львів, 2001.
3. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. – К., 2001.
4. Палеха Ю.І. Основи психології та педагогіки- К.;, 2002
5. Степанов О.М. Основи психології і педагогіки - К.;, 2006

10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ: лекції, семінарські заняття, самостійна робота.

11. МОВА НАВЧАННЯ: українська.

Методика викладання історії

1. КОД: ОК 15

2. РІК НАВЧАННЯ: третій

3. СЕМЕСТР: 6

4. ЛЕКТОР: доц. Гончарова Н. О.

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Готовність до пізнання нового і неперервного навчання, до опанування нових знань та стратегій/способів мислення.
- Знання і володіння на фаховому рівні методами викладання історії та суміжних дисциплін у закладах освіти різних типів.

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Здійснювати освітній процес з урахуванням сучасної соціокультурної ситуації і рівня розвитку особистості, володіти сучасними методами викладання історії в умовах формування нової парадигми середньої та вищої школи.
- Відповідати сучасним вимогам до організації навчального процесу, вміти самостійно організувати освітній процес в закладах освіти.
- Демонструвати самостійність і відповідальність при виконанні функціональних обов'язків.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: Основи педагогіки та психології

8. ЗМІСТ КУРСУ:

Методика викладання історії: предмет, завдання, місце серед психолого-педагогічних дисциплін. Концепція і структура історичної освіти. Характеристика підходів та принципів викладання історії. Навчальна програма з історії. Основні пріоритети історичних курсів. Методика висвітлення дискусійних питань. Професіограма вчителя історії. Методика формування історичних уявлень. Інноваційні технології навчання. Навчально-методичний комплекс з історії. Методика підготовки та проведення історичного вечору, екскурсії, зустрічі з цікавими людьми, диспуту, брейн-рингу, конференції та інших форм роботи за фахом в позакласний час з курсів історії. Форми викладання історії. Засоби викладання історії. Використання образотворчої, умовно-графічної та предметної наочності з врахуванням вікових та індивідуальних особливостей школярів під час вивчення курсів історії. Технічні засоби навчання у практиці викладання історії.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Гончарова Н.О. Педагогічна практика студентів історичної спеціальності: Навчально-методичний посібник. – Ізмаїл, 2009.
2. Курилів В. Методика викладання історії. Курс підвищення кваліфікації вчителів: Навчальний посібник. – Харків-Торонто, 2008.
3. Левітас Ф.Л., Салата О.О. Методика викладання історії. Посібник учителя. – Харків, 2006.
4. Левітас Ф.Л., Салата О.О. Методика викладання історії. Практикум вчителя. – Харків, 2007.

10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ: лекції, семінарські заняття, лабораторні заняття, самостійна робота.

11. МОВА НАВЧАННЯ: українська.

Навчальна практика (археологічна)

1. КОД: ОК 16

2. РІК НАВЧАННЯ: перший

3. СЕМЕСТР: 2

4. ЛЕКТОР: -

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Здатність виявляти і опрацьовувати належним чином джерела інформації (бібліографії, документи, етнографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.) для реалізації науково-дослідних проєктів.
- Фахові знання та професійні навички роботи з виявлення, опрацювання та охорони матеріальної і нематеріальної культурної спадщини.

- Здатність здійснювати відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів.

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Володіння достатніми знаннями в галузях, пов'язаних з організацією збереження, інтерпретації та використання історико-культурної спадщини.
- Використовувати знання спеціальних історичних дисциплін, археології, культурної антропології та етнології для ґрунтового вивчення розвитку цивілізації від її зародження до сучасного стану.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: Археологія

8. ЗМІСТ ПРАКТИКИ:

Практика починається зі зняття покривних порід (чорнозему, суглинків), виходу на рівень культурного шару і розчистки усіх артефактів. Потім їх документація (без зрушення з первісного місця залягання) – опис, рисунок, фотографування, відбір зразків на аналізи тощо. Завершуються дослідження рекультивацією рельєфу. Під час практики обов'язково проводяться різні екскурсії та туристичні походи з метою ознайомлення з природою та історичними місцями рідного краю. Якщо експедиція дислокується неподалік великих міст, то обов'язковим елементом екскурсій є відвідини історичних та краєзнавчих музеїв, картинних галерей, меморіальних музеїв. Обов'язковими теж є ознайомлення студентів з історичними місцями навколо археологічної пам'ятки, зустріч з цікавими людьми району. Чималу роль у розумінні специфіки археологічної пам'ятки зіграють екскурсії та пояснення науковців, котрі працюють на пам'ятках спільно з археологами.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Археологія України : курс лекцій / За ред. Л.Л. Залізняка. – К., 2004, 2007.
2. Вінокур І.С. Археологія України: підручник для студентів історичних спеціальностей вищих навчальних закладів / І.С. Вінокур, Д.Я. Телегін. – Тернопіль, 2004.
3. Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища. Збірник офіційних документів. – К., 2002.
4. Нові технології в археології: Збірник наукових праць. – К., 2002.

Навчальна практика (музейна, архівна)

1. КОД: ОК 17

2. РІК НАВЧАННЯ: другий

3. СЕМЕСТР: 4

4. ЛЕКТОР: -

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Здатність виявляти і опрацьовувати належним чином джерела інформації (бібліографії, документи, етнографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.) для реалізації науково-дослідних проєктів.
- Фахові знання та професійні навички роботи з виявлення, опрацювання та охорони матеріальної і нематеріальної культурної спадщини.
- Здатність здійснювати відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів.
- Знання правил археографічної, архівної та музейної роботи, принципів експонування артефактів і підготовки тематико-експозиційного плану.
- Здатність розвивати соціальне усвідомлення ролі історико-культурної спадщини.
- Здатність провадити інноваційну діяльність в пам'яткоохоронній діяльності

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Володіння достатніми знаннями в галузях, пов'язаних з організацією збереження, інтерпретації та використання історико-культурної спадщини.
- Інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел (археологічні артефакти, архівні документи, усні свідчення, музейні експонати, періодика, наукові праці тощо).

- Пояснювати значення культурного спадку для розвитку людства в цілому та окремих спільнот.
- Використовувати знання спеціальних історичних дисциплін, археології, культурної антропології та етнології для ґрунтовного вивчення розвитку цивілізації від її зародження до сучасного стану.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: Музезнавство, Архівознавство

8. ЗМІСТ ПРАКТИКИ:

Базами для проходження практики є музейні та архівні установи м. Ізмаїла. Основною формою реалізації програми практики є практична діяльність під керівництвом досвідченого музейного/архівного працівника, в ході якої студент-практикант має здійснити конкретний вид роботи. Типові індивідуальні завдання для студентів під час проходження практики в музейній установі: підготувати загальну довідку про музей, в якій слід подати відомості про його профіль, коротку історію музею, структуру музейних експозицій, штатний розклад і персонал музейних працівників; підготувати довідку про роботу музею з комплектування фондів, його склад, зберігання та систематичний облік; підготувати довідку про просвітницьку та популяризаторську діяльність музею, тематику, кількість і якість екскурсій, лекцій, вистав, форми реклами; підготувати довідку про конкретну експозицію музею, її тематику, кількість і характер експонатів, їх походження. Типові індивідуальні завдання для студентів під час проходження практики в архівній установі: укласти тематичний, географічний та іменний покажчик (у вигляді каталожних карток) до документів окремої справи, опису або цілого (невеликого) фонду; підготувати подокументний опис (у вигляді реґестів) архівної справи; укласти архівну довідку; розробити тематико-експозиційний план виставки архівних документів; підготувати раніше неопублікований архівний документ (або групу документів) для наукової археографічної публікації.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Архіви України: путівник / І. Матяш (заг. ред.). – К., 2007.
2. Бабарицька В.К. Екскурсознавство і музезнавство: навчальний посібник / В.К. Бабарицька, А.Я. Короткова, О.Ю. Малиновська. – К., 2007.
3. Власюк Г.М. Музезнавство та архівна справа: Навчально-методичний посібник / Г.М. Власюк, О.Ю. Зосимович, М.В. Хададова. – Житомир, 2006.
4. Нефедов К.Ю. Архівознавство: навчальний посібник / К.Ю. Нефедов, О.О. Карпенко. – Харків, 2008.
5. Салата О.О. Основи музезнавства: навчально-методичний посібник / О.О. Салата. – Вінниця, 2015.

Виробнича практика (етнографічна)

1. КОД: ОК 18

2. РІК НАВЧАННЯ: третій

3. СЕМЕСТР: 6

4. ЛЕКТОР: -

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Здатність виявляти і опрацьовувати належним чином джерела інформації (бібліографії, документи, етнографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.) для реалізації науково-дослідних проєктів.
- Фахові знання та професійні навички роботи з виявлення, опрацювання та охорони матеріальної і нематеріальної культурної спадщини.
- Здатність розвивати соціальне усвідомлення ролі історико-культурної спадщини.
- Здатність провадити інноваційну діяльність в пам'яткоохоронній діяльності

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Володіння достатніми знаннями в галузях, пов'язаних з організацією збереження, інтерпретації та використання історико-культурної спадщини.

- Пояснювати значення культурного спадку для розвитку людства в цілому та окремих спільнот.
- Використовувати знання спеціальних історичних дисциплін, археології, культурної антропології та етнології для ґрунтовного вивчення розвитку цивілізації від її зародження до сучасного стану.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: Етнологія

8. ЗМІСТ ПРАКТИКИ:

Особливості проходження етнографічної практики полягають в тому, що студенти закріплюють теоретичні знання, отримані під час вивчення дисципліни «Етнологія», а також оволодівають основними практичними навичками етнографічних досліджень. Збір польового етнографічного матеріалу відбувається в ході організації історико-етнографічних експедицій, зокрема стаціонарної, кущової та маршрутної. Студенти-практиканти мають продемонструвати оволодіння основними методами польових досліджень, як-от: 1) особисті спостереження дослідника; 2) опитування населення – робота з інформаторами (респондентами); 3) фіксація речових матеріалів; 4) збирання етнографічних колекцій; 5) ведення та зберігання експедиційних документів. Кожен учасник експедиції зобов'язаний вести щоденник, куди записуються всі корисні етнографічні спостереження й відомості, незафіксовані в польових записах чи в інших документах. У процесі спостереження студенти набувають навичок систематичної дослідницької роботи, вчать бачити за зовнішніми рисами об'єктів їх сутнісні характеристики, робити узагальнення й висновки. Під час проведення практики передбачаються лекційні заняття у вигляді загальних пояснень щодо місцевості, історії населеного пункту, котрий вивчається, етнічної історії. Окремі лекції присвячуються методиці дослідження, поясненню обраних методів дослідження.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Ігнатенко І. Етнологія для народу. – Харків, 2016.
2. Кафарський В., Савчук Б. Етнологія. – К., 2006.
3. Кожоляно Г.К. Шестаков Ю.П. Етнографічні експедиції та етнографічна практика: Навчальний посібник. - Чернівці, 2000.
4. Паньків М.І. Організація польових досліджень з етнографії (для студентів історичного факультету та красзнавців): Методичний посібник. — Івано-Франківськ, 2005.
5. Тиводар М. Етнологія. – Ужгород, 2001.

Виробнича практика (дослідницька, педагогічна)

1. КОД: ОК 19

2. РІК НАВЧАННЯ: четвертий

3. СЕМЕСТР: 7

4. ЛЕКТОР: -

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Готовність до пізнання нового і неперервного навчання, до опанування нових знань та стратегій/способів мислення.
- Знання і володіння на фаховому рівні методами викладання історії та суміжних дисциплін у закладах освіти різних типів.
- Вміння коментувати, анотувати або редагувати тексти і документи відповідно до певних критеріїв; представити результати наукових досліджень в друкованій формі, проводити їх презентацію.

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Здійснювати освітній процес з урахуванням сучасної соціокультурної ситуації і рівня розвитку особистості, володіти сучасними методами викладання історії в умовах формування нової парадигми середньої та вищої школи.
- Відповідати сучасним вимогам до організації навчального процесу, вміти самостійно організувати освітній процес в закладах освіти.

- Розглядати проблему дослідження з використанням відповідних джерел і бібліографії, аналізуючи та надаючи критичну і розповідну форму отриманим знанням.
- Самостійно формулювати предмет, мету та завдання наукового дослідження, використовувати загальнонаукові та спеціальні методи історичного дослідження в науково-дослідній діяльності.
- Знаходити необхідний фактичний матеріал для конкретного історичного дослідження.
- Розглядати проблему дослідження з використанням відповідних джерел і бібліографії, аналізуючи та надаючи критичну і розповідну форму отриманим знанням.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: Вступ до спеціальності та основи наукових досліджень, Методика викладання історії

8. ЗМІСТ ПРАКТИКИ:

Основною базою практики є заклади середньої освіти, які можуть забезпечити проведення студентами уроків з історії України, всесвітньої історії, позакласної роботи з фаху, виховних заходів. Програма педагогічної практики складається з чотирьох завдань-напрямків: навчальна діяльність студента-практиканта (підготувати і провести 6 залікових уроків різних типів із використанням елементів повторювально-узагальнюючого уроку та нестандартних форм навчання; продемонструвати застосування індивідуального підходу при закріпленні та перевірці знань, умінь і навичок учнів); позакласна робота з фаху (провести історичну вікторину; організувати історичну екскурсію); виховна робота з учнівським колективом; науково-дослідницька діяльність (робота над кваліфікаційною роботою).

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Науково-дослідна робота студента в системі навчального процесу: Навчально-методичний посібник для студентів-істориків / О. М. Лебеденко, Н. О. Гончарова. – Ізмаїл : ІДГУ, 2011.
2. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. – К. : Центр учбової літератури, 2010.
3. Гончарова Н.О. Педагогічна практика студентів історичної спеціальності: Навчально-методичний посібник. – Ізмаїл, 2009.

Підготовка кваліфікаційної роботи

1. КОД: ОК 20

2. РІК НАВЧАННЯ: четвертий

3. СЕМЕСТР: 8

4. ЛЕКТОР: -

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Вміння коментувати, анотувати або редагувати тексти і документи відповідно до певних критеріїв; представити результати наукових досліджень в друкованій формі, проводити їх презентацію.
- Здатність опрацювання наукових та інформаційних джерел й використання інформаційно-пошукових інструментів, таких як: бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи та посилання на електронні ресурси.
- Здатність виявляти і опрацьовувати належним чином джерела інформації (бібліографії, документи, етнографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.) для реалізації науково-дослідних проєктів.
- Здатність використовувати різноманітні методи виявлення та опрацювання історичних і археологічних джерел, зокрема, інструментарій спеціальних історичних дисциплін, новітні комп'ютерні технології для пошуку та обробки історичних або пов'язаних із ними даних.

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Самостійно формулювати предмет, мету та завдання наукового дослідження, використовувати загальнонаукові та спеціальні методи історичного дослідження в науково-дослідній діяльності.
- Знаходити необхідний фактичний матеріал для конкретного історичного дослідження.

- Розглядати проблему дослідження з використанням відповідних джерел і бібліографії, аналізуючи та надаючи критичну і розповідну форму отриманим знанням.

7. ПЕРЕКВІЗИТ: вступ до спеціальності з основами наукових досліджень, Курсова робота з історії України, Курсова робота з всесвітньої історії, Курсова робота з охорони історико-культурної спадщини

8. ЗМІСТ ПРАКТИКИ:

Практика є завершальним етапом засвоєння студентом теоретичних та практичних курсів із спеціальності. Під час підготовки кваліфікаційної роботи студент демонструє набуті ним професійні навички та вміння. Практика передбачає індивідуальні консультації з науковим керівником, використання методичних рекомендацій випускових кафедр по написанню кваліфікаційних робіт, співпрацю зі спеціалізованими установами – архівами, бібліотеками, музеями тощо. Упродовж перших двох тижнів практики складаються робочі поетапні плани, проводиться збір та аналіз джерел та наукової літератури за темою кваліфікаційної роботи, вибір методології та дослідницьких методів, аналіз та узагальнення фактів в межах висунутих гіпотез, розробка системи аргументації, що в стислій формі входить до звіту з практики.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Науково-дослідна робота студента в системі навчального процесу: Навчально-методичний посібник для студентів-істориків / О. М. Лебеденко, Н. О. Гончарова. – Ізмаїл : ІДГУ, 2011.
2. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. – К. : Центр учбової літератури, 2010.

Курсова робота з історії України

1. КОД: ОК 21

2. РІК НАВЧАННЯ: другий

3. СЕМЕСТР: 4

4. ЛЕКТОР: -

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Вміння коментувати, анотувати або редагувати тексти і документи відповідно до певних критеріїв; представити результати наукових досліджень в друкованій формі, проводити їх презентацію.
- Здатність виявляти і опрацьовувати належним чином джерела інформації (бібліографії, документи, етнографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.) для реалізації науково-дослідних проектів.

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Самостійно формулювати предмет, мету та завдання наукового дослідження, використовувати загальнонаукові та спеціальні методи історичного дослідження в науково-дослідній діяльності.
- Знаходити необхідний фактичний матеріал для конкретного історичного дослідження.
- Розглядати проблему дослідження з використанням відповідних джерел і бібліографії, аналізуючи та надаючи критичну і розповідну форму отриманим знанням.

7. ПЕРЕКВІЗИТ: Вступ до спеціальності з основами наукових досліджень, Історія України та української культури

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Науково-дослідна робота студента в системі навчального процесу: Навчально-методичний посібник для студентів-істориків / О. М. Лебеденко, Н. О. Гончарова. – Ізмаїл : ІДГУ, 2011.
2. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. – К. : Центр учбової літератури, 2010.
3. Методичні рекомендації до написання курсових робіт студентів історичних спеціальностей. – Ізмаїл, 2017.

Курсова робота з всесвітньої історії

1. КОД: ОК 22

2. РІК НАВЧАННЯ: третій

3. СЕМЕСТР: 6

4. ЛЕКТОР: -

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Вміння коментувати, анотувати або редагувати тексти і документи відповідно до певних критеріїв; представити результати наукових досліджень в друкованій формі, проводити їх презентацію.
- Здатність виявляти і опрацьовувати належним чином джерела інформації (бібліографії, документи, етнографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.) для реалізації науково-дослідних проектів.

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Самостійно формулювати предмет, мету та завдання наукового дослідження, використовувати загальнонаукові та спеціальні методи історичного дослідження в науково-дослідній діяльності.
- Знаходити необхідний фактичний матеріал для конкретного історичного дослідження.
- Розглядати проблему дослідження з використанням відповідних джерел і бібліографії, аналізуючи та надаючи критичну і розповідну форму отриманим знанням.

7. ПЕРЕКВІЗИТ: Вступ до спеціальності з основами наукових досліджень, Історія західної цивілізації, Новітня історія країн Західної Європи, Історія країн Центрально-Східної Європи

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Науково-дослідна робота студента в системі навчального процесу: Навчально-методичний посібник для студентів-істориків / О. М. Лебеденко, Н. О. Гончарова. – Ізмаїл : ІДГУ, 2011.
2. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. – К. : Центр учбової літератури, 2010.
3. Методичні рекомендації до написання курсових робіт студентів історичних спеціальностей. – Ізмаїл, 2017.

Вибіркові компоненти

Основи пам'яткознавства

1. КОД: ВБ 1.01

2. РІК НАВЧАННЯ: перший

3. СЕМЕСТР: 1, 2

4. ЛЕКТОР: Башли М. І.

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Фахові знання та професійні навички роботи з виявлення, опрацювання та охорони матеріальної і нематеріальної культурної спадщини.
- Здатність здійснювати відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів.
- Здатність розвивати соціальне усвідомлення ролі історико-культурної спадщини.
- Здатність провадити інноваційну діяльність в пам'яткоохоронній діяльності

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел (археологічні артефакти, архівні документи, усні свідчення, музейні експонати, періодика, наукові праці тощо).
- Володіння достатніми знаннями в галузях, пов'язаних з організацією збереження, інтерпретації та використання історико-культурної спадщини
- Обґрунтовувати вибір методики опрацювання речових джерел і текстів.
- Організувати практичне вирішення проблем історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.

- Пояснювати значення культурного спадку для розвитку людства в цілому та окремих спільнот.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: -

8. ЗМІСТ КУРСУ:

Основи пам'яткознавства як наукова система і навчальна дисципліна. Предмет, об'єкт і завдання пам'яткознавства. Основні терміни пам'яткознавства: пам'ятка, рухома і нерухома пам'ятка, пам'ятка загальнонаціонального та місцевого значення, культурна спадщина тощо. Наукове та суспільне значення пам'яткознавства. Зв'язок пам'яткознавства з іншими історичними дисциплінами та галузями наукових знань. Становлення та розвиток пам'яткознавства як наукової дисципліни. Проблеми класифікації історико-культурних пам'яток. Періодизація пам'яток. Критерії відбору пам'яток: історична цінність, наукове значення, естетична цінність. Поєднання в одному об'єкті різних типів пам'яток. Пам'ятки воєнної історії. Меморіальні комплекси. Загальна характеристика поховальних пам'яток як пам'яток історії. Типи поховальних пам'яток. Пам'ятки монументального мистецтва. Історія формування традицій збереження культурної спадщини: загальна характеристика. Загальна термінологія й основні поняття міжнародного пам'яткоохоронного законодавства.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Гаврилюк О. Н. Основи пам'яткознавства / О. Н. Гаврилюк, С. В. Гаврилюк, В. О. Горбик, Л. О. Гріффен, Г. Г. Денисенко та ін. – Київ : Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2012.
2. Заремба С. З. Нариси з історії українського пам'яткознавства. – К. : ТОВ Видавництво «Аратт», 2002.
3. Основи пам'яткознавства / Під заг. ред. Гріффена Л. О., Титової О. М. – К. : Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2012.

10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ: лекції, семінарські заняття, самостійна робота.

11. МОВА НАВЧАННЯ: українська.

Музеєзнавство

1. КОД: ВБ 1.02

2. РІК НАВЧАННЯ: другий

3. СЕМЕСТР: 3

4. ЛЕКТОР: доц. Гончарова Н. О.

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Фахові знання та професійні навички роботи з виявлення, опрацювання та охорони матеріальної і нематеріальної культурної спадщини.
- Здатність здійснювати відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів.
- Здатність розвивати соціальне усвідомлення ролі історико-культурної спадщини.
- Знання правил археографічної, архівної та музейної роботи, принципів експонування артефактів і підготовки тематико-експозиційного плану.
- Здатність провадити інноваційну діяльність в пам'яткоохоронній діяльності

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел (археологічні артефакти, архівні документи, усні свідчення, музейні експонати, періодика, наукові праці тощо).
- Володіння достатніми знаннями в галузях, пов'язаних з організацією збереження, інтерпретації та використання історико-культурної спадщини
- Обґрунтовувати вибір методики опрацювання речових джерел і текстів.
- Організувати практичне вирішення проблем історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.

- Пояснювати значення культурного спадку для розвитку людства в цілому та окремих спільнот.
- Дотримуватись концепції міжнаціонального та міжкультурного діалогу в Україні.

7. ПЕРЕКВІЗИТ: Історичне джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни, Основи пам'яткознавства

8. ЗМІСТ КУРСУ:

Музеєзнавство як наукова дисципліна. Об'єкт і предмет музеєзнавства. Ключові поняття музеєзнавства: "музейний предмет", "музей" та його суспільні функції, музейна справа. Основна класифікація музеїв. Структура краєзнавчого музею. Всесвітня мережа музеїв та діяльність Міжнародної ради музеїв (ICOM). Законодавство України про музеї та музейну справу. Музейний фонд України. Фондова робота. Експозиційна діяльність. Науково-дослідницька діяльність. Мета, види та форми культурно-масової роботи музеїв. Поняття про екскурсійну роботу та екскурсію. Класифікація екскурсій. Етапи підготовки методичної розробки екскурсії. Музейний менеджмент і маркетинг. Музейний продукт. Мотивація відвідання музеїв. Класифікація музейних відвідувачів. Ціноутворення і музейний продукт.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Байдахер Ф. Загальна музеологія / Пер. з нім. Х. Назаркевич, О. Лянг, В. Лозинської. – К. : Літопис, 2005.
2. Власюк Г. М., Зосимович О. Ю., Хададова М. В. Музеєзнавство та архівна справа: Навч.-метод. посіб. – Житомир: ЖДПУ ім. Івана Франка, 2006.
3. Рутинський М. Музеєзнавство: навч. посібник. – К. : Знання, 2008.
4. Якубовський В. І. Музеєзнавство : Навч. посіб. - практикум. – Кам'янець-Подільський : ПП Мошак М. І., 2006.
5. Салата О. О. Основи музеєзнавства: навчально-методичний посібник. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015.

10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ: лекції, семінарські заняття, самостійна робота.

11. МОВА НАВЧАННЯ: українська.

Архівознавство

1. КОД: ВБ 1.03

2. РІК НАВЧАННЯ: другий

3. СЕМЕСТР: 4

4. ЛЕКТОР: Башли М. І.

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Фахові знання та професійні навички роботи з виявлення, опрацювання та охорони матеріальної і нематеріальної культурної спадщини.
- Здатність здійснювати відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів.
- Здатність розвивати соціальне усвідомлення ролі історико-культурної спадщини.
- Знання правил археографічної, архівної та музейної роботи, принципів експонування артефактів і підготовки тематико-експозиційного плану.
- Здатність провадити інноваційну діяльність в пам'яткоохоронній діяльності

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел (археологічні артефакти, архівні документи, усні свідчення, музейні експонати, періодика, наукові праці тощо).
- Володіння достатніми знаннями в галузях, пов'язаних з організацією збереження, інтерпретації та використання історико-культурної спадщини
- Обґрунтовувати вибір методики опрацювання речових джерел і текстів.
- Організувати практичне вирішення проблем історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.

– Пояснювати значення культурного спадку для розвитку людства в цілому та окремих спільнот.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: Історичне джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни, Основи пам'яткознавства

8. ЗМІСТ КУРСУ:

Роль і значення архівознавства як системи наукових знань про архіви, архівну справу, її історію, теорію і практику. Два основних значення поняття «архів». Архівна справа як місце суспільної пам'яті. Формування архівознавства в рамках історичної науки. Архівознавство як навчальна дисципліна. Мета, завдання, предмет і об'єкт архівознавства. Методи архівознавчого дослідження. Загальні принципи архівознавства, принципи ведення архівної справи. Зв'язок архівознавства з іншими науками та навчальними дисциплінами. Основні архівознавчі категорії. Архівна система. Дві основні групи архівних системи: за принципами побудови і характером управління. Система та мережа архівних установ. Джерельна база архівознавства. Групи джерел. Основні етапи становлення та завдання історіографії архівознавства. Експертиза цінності документів. Основні завдання експертизи цінності документів. Принципи та критерії експертизи цінності документів. Діяльність експертних комісій різних рівнів. Склад експертних комісій. Етапи експертизи цінності документів. Оформлення результатів експертизи цінності документів. Основні напрями, форми та зміст науково-дослідної роботи архівних установ. Ланки наукової роботи архівних установ. Організація методичної роботи в архівних установах. Основні форми методичної роботи. Види методичних посібників. Етапи підготовки методичних посібників.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексеева Е. В. Архівознавство : Підручник для поч. проф. освіти : посібник для середовищ. проф. освіти / Е. В. Алексеева, Л. П. Афанасьєва, Е. М. Булова. – 3-е вид, доп. – М. : Видавничий центр «Академія», 2005.
2. Архівознавство : Підручник для студ. іст. ф-тів вищ. навч. закладів України / За заг. ред. Я. С. Калакури та І. Б. Матяш. – 2-ге вид., виправл. і доп. – К. : КМ Академія, 2002.
3. Калакура Я. С. Архівознавство : Підручник / Я. С. Калакура, Г. В. Боряк, Л. А. Дубровіна та ін. – 2-е вид., виправл. і доп. – К. : Видавничий дім «КМ Академія», 2002. – 354 с.
4. Матяш І. Б. Архівознавство: методологічні засади та історія розвитку. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2012.

10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ: лекції, семінарські заняття, самостійна робота.

11. МОВА НАВЧАННЯ: українська.

Історичне краєзнавство

1. КОД: ВБ 1.04

2. РІК НАВЧАННЯ: перший

3. СЕМЕСТР: 2

4. ЛЕКТОР: Башли М. І.

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Критичне усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами у минулому та сучасності.
- Здатність опрацювання наукових та інформаційних джерел й використання інформаційно-пошукових інструментів, таких як: бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи та посилання на електронні ресурси.
- Здатність використовувати різноманітні методи виявлення та опрацювання історичних і археологічних джерел, зокрема, інструментарій спеціальних історичних дисциплін, новітні комп'ютерні технології для пошуку та обробки історичних або пов'язаних із ними даних.

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Запам'ятовувати та відтворювати найважливіші факти, події та процеси історичного минулого українського народу і людства загалом.

- Інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел (археологічні артефакти, архівні документи, усні свідчення, музейні експонати, періодика, наукові праці тощо).
- З'ясувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них.
- Визначати взаємозалежності глобалізаційних процесів і міжнаціональних та міжетнічних відносин.
- Досліджувати життя та діяльність конкретних людей у контексті їхньої історичної доби.
- Робити висновки про результати діяльності осіб, спільнот та структур у конкретні історичні епохи.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: Вступ до спеціальності з основами наукових досліджень

8. ЗМІСТ КУРСУ:

Предмет, об'єкт, функції та завдання історичного краєзнавства. Теоретичні основи краєзнавства: поняття «краєзнавство», «історичне краєзнавство», «історична регіоналістика». Роль краєзнавчих досліджень у вивченні історії України. Види краєзнавства: історичне, географічне, природознавче тощо. Спеціальні історичні дисципліни та краєзнавство. Галичина як історико-етнографічний край. Волинь та Полісся: історико-краєзнавча характеристика. Закарпаття як історико-географічний край. Поділля, Північна Буковина та Бессарабія як історико-географічні регіони та історико-етнічні області. Слобожанщина: історико-краєзнавча характеристика. Наддніпрянина та Чернігово-Сіверщина: історико-географічна характеристика. Історичний розвиток Південного регіону. Археологічні пам'ятки Південної Бессарабії. Стародавні греки в Південній Бессарабії. Середньовічна історія Півдня Бессарабії. Південна Бессарабія у складі князівства Молдавія. Буджацька орда. Південна Бессарабія у складі Османської імперії. Етнічні процеси в Південній Бессарабії. Вплив російсько-турецьких воєн на розвиток краю. Історія фортеці Ізмаїл. Бессарабія в XIX ст.: колонізація краю та соціально-економічний розвиток Південної Бессарабії в першій половині XIX ст. Землі Південної Бессарабії в 1856-1878 рр. Розвиток Південної Бессарабії в 1878-1914 рр. Вплив першої світової війни на Південну Бессарабію. Край у складі Королівства Румунії. Південна Бессарабія в період другої світової війни. Ізмаїльська область: повоєнна відбудова краю. Розвиток Південної Бессарабії у другій половині XX ст. Південна Бессарабія в період незалежності.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Голубко В. Є., Качараба С. П., Середяк А. В. Історичне краєзнавство. Навч. посіб. – Ч.1. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006.
2. Дем'янчук Г. С. Українське краєзнавство: сторінки історії / Г. С. Дем'янчук, Б. Г. Дем'янчук, А. Г. Дем'янчук. – К. : Просвіта, 2006.
3. Джерела історії Південної Бессарабії (з давніх часів до кінця XIX ст.) / Упорядники: О. М. Лебеденко, Л. Ф. Циганенко та інші; відп. упорядник Н. О. Гончарова. – Ізмаїл, 2013.
4. Південна Бессарабія (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.) : [навчально-методичний посібник] / Л.Ф. Циганенко, О.М. Лебеденко, А.В. Дізанова та інші; під ред. Л.Ф. Циганенко. – Ізмаїл, 2011.
5. Стецик Ю. О. Історичне краєзнавство: Тексти лекцій. Навч.-метод. посібник. – Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2010.

10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ: лекції, семінарські заняття, самостійна робота.

11. МОВА НАВЧАННЯ: українська.

Етнологія

1. КОД: ВБ 1.05

2. РІК НАВЧАННЯ: другий

3. СЕМЕСТР: 4

4. ЛЕКТОР: доц. Дроздов В. В.

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Здатність виявляти і опрацьовувати належним чином джерела інформації (бібліографії, документи, етнографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.) для реалізації науково-дослідних проєктів.
- Фахові знання та професійні навички роботи з виявлення, опрацювання та охорони матеріальної і нематеріальної культурної спадщини.
- Усвідомлення особливостей розвитку людства у дописемний період його історії та володіння базовими принципами і навичками дослідження даного періоду на емпіричному й теоретичному рівнях.
- Здатність використовувати у фаховій діяльності знання з гуманітарних дисциплін, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.
- Здатність розвивати соціальне усвідомлення ролі історико-культурної спадщини.

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел (археологічні артефакти, архівні документи, усні свідчення, музейні експонати, періодика, наукові праці тощо).
- Володіння достатніми знаннями в галузях, пов'язаних з організацією збереження, інтерпретації та використання історико-культурної спадщини.
- Організувати практичне вирішення проблем історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.
- Визначати взаємозалежності глобалізаційних процесів і міжнаціональних та міжетнічних відносин.
- Інтегрувати досягнення інших гуманітарних наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.
- Пояснювати значення культурного спадку для розвитку людства в цілому та окремих спільнот.
- Використовувати знання спеціальних історичних дисциплін, археології, культурної антропології та етнології для ґрунтовного вивчення розвитку цивілізації від її зародження до сучасного стану.
- Дотримуватись концепції міжнаціонального та міжкультурного діалогу в Україні.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: Історичне джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни, Основи пам'яткознавства

8. ЗМІСТ КУРСУ:

Предмет, завдання і основні поняття етнології. Етнос – об'єкт дослідження етнології. Етнічні показники. Визначення етносу. Етнічний фактор в історії та сучасному житті. Значення етнографії та її місце в системі суспільних наук. Конструктивістські концепції в теорії етносу. Примордиалістська концепція етносу. Біологізаторські концепції етносу. Сучасні підходи до теорії етносу. Етнічні процеси. Основні складові етнографічного дослідження. Наукові підходи до класифікації народів світу. Показники етнологічної класифікації. Географічна, релігійна класифікації народів світу. Антропологічна класифікація народів світу. Основні расові ознаки. Визначення раси. Великі раси. Європеїдна, монголоїдна та екваторіальна раси. Антропологічні типи. Проблема расогенезу та його основні етапи. Господарсько-культурна класифікація народів світу. Господарсько-культурні типи. Співвідношення етносу і господарсько-культурного типу. Історико-етнографічні області і проблема етнографічного районування. Мовна класифікація народів світу. Проблема генези мов народів світу. Морфологічна та генетична класифікація мов. Мова – головний показник етносу.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Кафарський В. І. Етнологія : Підруч. – К. : Центр навчальної літератури, 2006.
2. Макарчук С. А. Етнографія України : Навч. посібн. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Львів : Світ, 2004.
3. Тиводар М. П. Етнологія. – Львів : Видавництво «Світ», 2004.
4. Хоптяр Ю. А. Етнологія : Навч. посібн.– Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2008.

5. Хрящевська Л. М. Загальна та українська етнологія: навчальний посібник. – Миколаїв: Іліон, 2012.
- 10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ:** лекції, семінарські заняття, самостійна робота.
- 11. МОВА НАВЧАННЯ:** українська.

Історико-культурна спадщина України

1. КОД: ВБ 1.06

2. РІК НАВЧАННЯ: третій

3. СЕМЕСТР: 5

4. ЛЕКТОР: Башли М. І.

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Фахові знання та професійні навички роботи з виявлення, опрацювання та охорони матеріальної і нематеріальної культурної спадщини.
- Здатність здійснювати відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів.
- Здатність розвивати соціальне усвідомлення ролі історико-культурної спадщини.
- Знання правил археографічної, архівної та музейної роботи, принципів експонування артефактів і підготовки тематико-експозиційного плану.
- Здатність провадити інноваційну діяльність в пам'яткоохоронній діяльності

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел (археологічні артефакти, архівні документи, усні свідчення, музейні експонати, періодика, наукові праці тощо).
- Володіння достатніми знаннями в галузях, пов'язаних з організацією збереження, інтерпретації та використання історико-культурної спадщини
- Обґрунтовувати вибір методики опрацювання речових джерел і текстів.
- Організувати практичне вирішення проблем історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.
- Пояснювати значення культурного спадку для розвитку людства в цілому та окремих спільнот.
- Дотримуватись концепції міжнаціонального та міжкультурного діалогу в Україні.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: Основи пам'яткознавства, Музезнавство, Архівознавство, Етнологія

8. ЗМІСТ КУРСУ:

Сутність історико-культурної спадщини. Історико-культурна спадщина: визначення, основні особливості. Типи історико-культурної спадщини: споруди (витвори), комплекси (ансамблі), визначні місця, види історико-культурної спадщини: археологічні об'єкти, історичні об'єкти, об'єкти монументального мистецтва, об'єкти архітектури та містобудування, об'єкти садово-паркового мистецтва та ландшафтні об'єкти. Класифікація пам'яток за станом збереження, за формою, призначенням та використанням, за юридичним статусом, доступністю. Охорона, збереження, відновлення та використання природної та історико-культурної спадщини. Регіональні особливості природної та історико-культурної спадщини. Цифрова історико-культурна спадщина: нові технології та проблеми збереження. Стратегія розвитку і збереження природної та історико-культурної спадщини в Україні і світі. Історико-культурна спадщина як особливий ресурс України та її регіонів. Етичні засади збереження історико-культурної спадщини на різних носіях інформації. Історико-культурна спадщина України: суть, значення, особливості. Історико-культурні пам'ятки України. Державний реєстр нерухомих пам'яток України. Охорона, збереження, відновлення та використання історико-культурної спадщини. Історико-культурна спадщина як особливий ресурс України та її регіонів. Історико-культурні території. Поняття історико-культурного каркасу країни та регіону. Структурні елементи історико-культурного каркасу. Стратегія розвитку і збереження історико-культурної спадщини в Україні і світі. Регіональні особливості історико-культурної спадщини.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Класифікатори нерухомих об'єктів культурної спадщини України. – К. : Фенікс, 2012.
  2. Міжнародні засади охорони нерухокої культурної спадщини : міжнародні документи. – К. : Фенікс, 2008.
  3. Могіліна Т. С. Міжнародний досвід охорони культурної спадщини та пам'яткоохоронне законодавство України. – К. : Стило, 2002.
  4. Поливач. К. А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України. – К. : Ін-т географії, 2012.
- 10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ:** лекції, семінарські заняття, самостійна робота.
- 11. МОВА НАВЧАННЯ:** українська.

Історія мистецтва

1. КОД: ВБ 1.07
2. РІК НАВЧАННЯ: третій - четвертий
3. СЕМЕСТР: 5, 7
4. ЛЕКТОР: доц. Чорна Л. В.
5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:
  - Фахові знання та професійні навички роботи з виявлення, опрацювання та охорони матеріальної і нематеріальної культурної спадщини.
  - Здатність використовувати у фаховій діяльності знання з гуманітарних дисциплін, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.
  - Здатність розвивати соціальне усвідомлення ролі історико-культурної спадщини.
6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:
  - Володіння достатніми знаннями в галузях, пов'язаних з організацією збереження, інтерпретації та використання історико-культурної спадщини.
  - Організувати практичне вирішення проблем історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.
  - Інтегрувати досягнення інших гуманітарних наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.
  - Пояснювати значення культурного спадку для розвитку людства в цілому та окремих спільнот.
7. ПРЕРЕКВІЗИТ: Історія України та української культури, Історія західної цивілізації
8. ЗМІСТ КУРСУ:

Інтерпретації феномена мистецтва в соціогуманітарном знанні. Проблема класифікації мистецтв. Соціальні функції мистецтва. Сутність суспільно-перетворюючої, компенсаторної пізнавально-евристичної, художньо-концептуальної, інформаційної, комунікативної, естетичної, гедоністичної, виховної та футуристичної функції мистецтва. Основні художньо-естетичні концепції (Аристотель, Цицерон, А. Блажений, Ф. Аквінат, Д. Дидро, Ф. Вольтер, Ф. Гегель, І. Кант, Ницше, З. Фрейд, А. А. Потебня). Концепції походження й соціальної сутності мистецтва. Художній образ як форма пізнання дійсності. Взаємодія змісту й форми в мистецтві. Проблема стилю в мистецтві. Художня норма й цінність. Характеристика первісних форм релігійних вірувань, їх специфіка, особливості та роль в формуванні архаїчного мистецтва. Первісне мистецтво, його синкретичний характер, перші здобутки. Мистецтво стародавніх цивілізацій Сходу: загальна характеристика. Розвиток образотворчого мистецтва (архітектура, скульптура, живопис) у давньокитайській, давньоєгипетській та давньоіндійській культурі та у культурі Месопотамії. Періодизація й соціально-економічні фактори розвитку мистецтва Античності. Вплив міфології на розвиток мистецтва Давньої Греції. Театр, література, архітектура, скульптура й живопис Давньої Греції. Вплив міфології на розвиток мистецтва Давнього Риму. Театр, література, архітектура, скульптура й живопис Давнього Риму. Періодизація й соціально-економічні фактори розвитку мистецтва Середніх віків. Література Візантії. Архітектура й скульптура Візантії. Романський стиль у мистецтві Середніх століть.

Готичний стиль у мистецтві Середніх віків. Театральні практики середньовічної Європи. Карнавальна культура Середньовіччя. Куртуазна література Середньовічної Європи. Періодизація й соціально-економічні фактори розвитку мистецтва. Проторенесанс. Раннє Відродження. Високе Відродження. Пізнє Відродження. Живопис епохи Відродження. Скульптура, театр, література епохи Відродження.

Періодизація й соціально-економічні фактори розвитку мистецтва Нового часу. Його характерні риси. Мистецтво XVII ст. Мистецтво епохи Просвітництва. Особливості стилю бароко. Формотворні підстави стилів рококо, ампір, класицизм. Основні представники, домінуючі жанри, сюжети. Інтер'єри бароко і рококо. Мистецтво XIX століття. Класицизм як художній стиль. Романтизм як художній стиль. Розвиток системи мистецтв в XX ст. Тенденції розвитку сучасного мистецтва. Основні напрямки. Імпресіонізм. Стиль модерн, завдання та принципи. Національна романтика, неокласика, живописний реалізм. Модернізм. Коротка характеристика напрямків: фовізм, кубізм, експресіонізм, сюрреалізм, примітивізм. Характеристика творчості основних представників сучасного мистецтва. Нові види мистецтва в сучасному інформаційному просторі XXI століття. Мистецтво й сучасна масова культура.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Гречко В. А. Історія світової та української культури : Підручник для вищ. закл. освіти / В. А. Гречко, І. В. Чорний, В. А. Кушнерук, В. А. Режко. – К. : Літера ЛТД, 2002.
2. Кочерга Н. К. Історія української культури: конспект лекцій для студентів усіх напрямів підготовки денної та заочної форм навчання / Н. К. Кочерга, В. М. Мартинюк, А. В. Нарядько, І. Г. Передерій, О. В. Тевікова. – Полтава : ПолтНТУ, 2014.
3. Українське мистецтво у полікультурному просторі / За ред. О. П. Рудницької. – К. : ЕксОб, 2000.
4. Шевнюк О. Л. Історія мистецтв : навч. посіб. – Київ : Освіта України, 2015.

10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ: лекції, семінарські заняття, самостійна робота.

11. МОВА НАВЧАННЯ: українська.

Національні культові споруди України

1. КОД: ВБ 1.08

2. РІК НАВЧАННЯ: третій

3. СЕМЕСТР: 6

4. ЛЕКТОР: доц. Дізанова А. В.

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Фахові знання та професійні навички роботи з виявлення, опрацювання та охорони матеріальної і нематеріальної культурної спадщини.
- Здатність здійснювати відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів.
- Здатність розвивати соціальне усвідомлення ролі історико-культурної спадщини.
- Здатність провадити інноваційну діяльність в пам'яткоохоронній діяльності

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Володіння достатніми знаннями в галузях, пов'язаних з організацією збереження, інтерпретації та використання історико-культурної спадщини
- Організувати практичне вирішення проблем історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.
- Пояснювати значення культурного спадку для розвитку людства в цілому та окремих спільнот.
- Дотримуватись концепції міжнаціонального та міжкультурного діалогу в Україні.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: Історико-культурна спадщина України

8. ЗМІСТ КУРСУ:

Історія храмів, церков, монастирів та інших історико-культурних об'єктів, їх значення в культурному розвитку українського народу. Історія храмобудування в Україні. Особливості

розвитку архітектурного стилю церков, монастирів та інших історико-культурних об'єктів, що є національними культовими спорудами України. Типи православних храмів: у вигляді хреста, кола, октаграми, човна, змішані. Синагоги. Мечеті. Географія розташування та особливості окремих національних релігійних святинь України. Основні національні культові споруди України. Сучасний стан національних релігійних святинь України. Перспективи розвитку храмів, церков, монастирів у якості туристичних об'єктів. Роль та значення національних релігійних святинь України. Популяризація національних релігійних святинь України. Туристично-рекреаційний потенціал окремих релігійних пам'яток.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Вечерський В. В. Українські дерев'яні храми. – К. : Наш час, 2007.
  2. Вечерський В. В. Українські монастирі. – К. : Наш час, 2008.
  3. Жовква О. І. Архітектура православних духовних навчальних закладів України. – Чернівці : Друк Арт, 2009.
  4. Слєпцов О. С. Архітектурне проектування і реконструкція православних храмів: підручник для студ. вищ. навч. закл. – Київ : А+С, 2014.
- 10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ:** лекції, семінарські заняття, самостійна робота.
- 11. МОВА НАВЧАННЯ:** українська.

Правові засади та державне управління сферою охорони історико-культурної спадщини

1. КОД: ВБ 1.09

2. РІК НАВЧАННЯ: четвертий

3. СЕМЕСТР: 7

4. ЛЕКТОР: Метіль А. С.

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Фахові знання та професійні навички роботи з виявлення, опрацювання та охорони матеріальної і нематеріальної культурної спадщини.
- Здатність здійснювати відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів.
- Здатність провадити інноваційну діяльність в пам'яткоохоронній діяльності

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Володіння достатніми знаннями в галузях, пов'язаних з організацією збереження, інтерпретації та використання історико-культурної спадщини
- Організувати практичне вирішення проблем історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.
- Пояснювати значення культурного спадку для розвитку людства в цілому та окремих спільнот.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: Історико-культурна спадщина України

8. ЗМІСТ КУРСУ:

Визначення об'єкту, предмету та задач дисципліни. Правові засади та державне управління сферою охорони історико-культурної спадщини. Принципи державного управління сферою охорони і використання історико-культурної спадщини в сучасних умовах. Нормативно-правова база охорони пам'яток історії та культури. Адміністративні, цивільні та кримінальні заходи, що здійснюються для захисту і збереження об'єктів історико-культурної спадщини, історичного середовища в цілому. Аналіз правових актів державного управління, її види та класифікація. Закони та нормативні акти щодо правової охорони пам'яток історії та культури; відповідальність за порушення законодавства про охорону та використання пам'яток. Функції, компетенція та повноваження суб'єктів державного управління у сфері охорони історико-культурної спадщини в Україні. Вивчення діяльності суб'єктів державного управління у сфері охорони історико-культурною спадщиною в Україні, їх функції та повноваження. Критерії

визначення історико-культурної значущості об'єктів. Класифікація та критерії оцінки пам'яток історії та культури.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Горбик В. О. "Звід пам'яток історії та культури України" у дослідженні і охороні культурної спадщини: досвід, проблеми, перспективи / Г. Г. Денисенко, В. О. Горбик. – Київ: Ін-т історії України НАН України, 2012.
  2. Курило Т. В. Правова охорона культурної спадщини України. – Л. : Львівський юридичний інститут МВС України, 2005.
  3. Акуленко І. Міжнародне право охорони культурних цінностей та його імплементація у внутрішньому праві України. – К. : "Юстініан", 2013.
- 10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ:** лекції, семінарські заняття, самостійна робота.
- 11. МОВА НАВЧАННЯ:** українська.

Пам'ятки містобудування та архітектури в Україні

1. КОД: ВБ 1.10

2. РІК НАВЧАННЯ: четвертий

3. СЕМЕСТР: 7

4. ЛЕКТОР: Башли М. І.

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:

- Фахові знання та професійні навички роботи з виявлення, опрацювання та охорони матеріальної і нематеріальної культурної спадщини.
- Здатність здійснювати відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів.
- Здатність розвивати соціальне усвідомлення ролі історико-культурної спадщини.
- Здатність провадити інноваційну діяльність в пам'яткоохоронній діяльності

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Володіння достатніми знаннями в галузях, пов'язаних з організацією збереження, інтерпретації та використання історико-культурної спадщини
- Організувати практичне вирішення проблем історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.
- Пояснювати значення культурного спадку для розвитку людства в цілому та окремих спільнот.

7. ПРЕРЕКВІЗИТ: Основи пам'яткознавства, Історико-культурна спадщина України

8. ЗМІСТ КУРСУ:

Пам'ятки містобудування та архітектури в Україні як наукова дисципліна, об'єкт, предмет та задачі. Теоретичні основи історії та практики українського пам'яткознавства містобудування та архітектури. Пам'ятки містобудування та архітектури як джерело інформації, їх загальна класифікація. Еволюція концептуальних підходів до основних понять дисципліни; тезаурус; класифікація містобудівних та архітектурних пам'яток. Історія формування пам'ятників містобудування та архітектури в Україні, їх значення в етнічному та культурному розвитку українського народу. Сучасний стан пам'ятників містобудування та архітектури України. Місцерозташування та особливості окремих пам'ятників містобудування та архітектури України. Перспективи розвитку міст як туристичних об'єктів.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Асєєв Ю. С. Історія української архітектури / Ю. С. Асєєв, В. В. Вечерський, О. М. Годованюк та ін. – К. : Техніка, 2003.
2. Вечерський В. В. Пам'ятки архітектури й містобудування Лівобережної України: Виявлення, дослідження, фіксація. – К. : Видавничий дім А. С. С., 2005.
3. Вечерський В. В. Спадщина містобудування України : Теорія і практика історико-містобудівних пам'яткоохоронних досліджень населених місць. – К. : НДІТІАМ, 2003.

4. Горбик В., Денисенко Г. «Звід пам'яток історії та культури України» у дослідженні і охороні культурної спадщини: досвід, проблеми, перспективи. – К.: Інститут історії НАНУ, 2012.
5. Чепелик В. В. Бесіди про українську архітектуру. – К.: Фенікс, 2013.
- 10. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ:** лекції, семінарські заняття, самостійна робота.
- 11. МОВА НАВЧАННЯ:** українська.

Курсова робота з охорони історико-культурної спадщини

- 1. КОД:** ВБ 1.11
- 2. РІК НАВЧАННЯ:** четвертий
- 3. СЕМЕСТР:** 7
- 4. ЛЕКТОР:** -
- 5. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО ЗДОБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ:**
  - Вміння коментувати, анувати або редагувати тексти і документи відповідно до певних критеріїв; представити результати наукових досліджень в друкованій формі, проводити їх презентацію.
  - Здатність виявляти і опрацьовувати належним чином джерела інформації (бібліографії, документи, етнографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.) для реалізації науково-дослідних проектів.
- 6. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:**
  - Самостійно формулювати предмет, мету та завдання наукового дослідження, використовувати загальнонаукові та спеціальні методи історичного дослідження в науково-дослідній діяльності.
  - Знаходити необхідний фактичний матеріал для конкретного історичного дослідження.
  - Розглядати проблему дослідження з використанням відповідних джерел і бібліографії, аналізуючи та надаючи критичну і розповідну форму отриманим знанням.
- 7. ПЕРЕКВІЗИТ:** Вступ до спеціальності з основами наукових досліджень, Історико-культурна спадщина України, Правові засади та державне управління сферою охорони історико-культурної спадщини
- 8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:**
  1. Науково-дослідна робота студента в системі навчального процесу: Навчально-методичний посібник для студентів-істориків / О. М. Лебеденко, Н. О. Гончарова. – Ізмаїл : ІДГУ, 2011.
  2. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. – К. : Центр учбової літератури, 2010.
  3. Методичні рекомендації до написання курсових робіт студентів історичних спеціальностей. – Ізмаїл, 2017.